

Săptăminal politic-social-cultural editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Iași, anul X nr. 7 (472) Vineri, 14.II.1975 — 8 pagini, 1 leu

PROGRAMUL
NOSTRU

În aceste zile în care întreaga țară se pregătește să întâmpine alegerile de la 9 martie cu noi și semnificative succese în toate sectoarele de activitate, în aceste zile când democratismul orînduirii noastre se manifestă plenar prin propunerile de candidați din rîndul cărora vom alege pe cei ce ne vor reprezenta în organele puterii de stat, în aceste zile în care cel mai strălucit fiu al națiunii noastre socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a fost propus, în entuziasmul general, candidatul circumscripției nr. 1 a Capitalei, a apărut, în formă definitivă, Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

Acest document de excepțională importanță ideologică, teoretică și politică, reprezintă, prin însuși modul în care a fost elaborat, o expresie a democrației socialiste în acțiune, o operă la care și-a dat concursul întregul popor român, conștient de prezentul și răspunzător de viitorul său. Bazat pe o profundă cunoaștere a istoriei patriei, aplicînd în mod creator materialismul dialectic și istoric la realitățile noastre naționale, apelînd la experiența mișcării revoluționare pe plan mondial, Programul oferă o imagine științifică a transformărilor prin care va trece România în procesul de edificare a socialismului și comunismului și explică în mod concludent mutațiile care au loc astăzi în lumea contemporană. Valoarea sa teoretică pentru activitatea viitoare a partidului, pentru mișcarea muncitorească internațională, se conjugă cu caracterul de îndreptar practic în acțiune, de factor activ, stimulator al energiilor întregului popor român.

Oamenii muncii din țara noastră au luat cunoștință de prevederile Programului, și-au însușit tezele sale încă din perioada cînd se afla în stadiu de proiect și era supus unei largi dezbateri publice. Conștienți că Programul exprimă interesele lor fundamentale, ei sînt hotărîți să-l traducă în viață cu întreaga lor capacitate de muncă și de gîndire, plecînd totdeauna de la datele oferite de realitate și avînd în vedere perspectivele luminoase ale viitorului comunist al patriei. Recenta Consfătuire a activului de partid și de stat din agricultură, din cercetarea științifică agricolă, din domeniul îmbunătățirilor funciare și din piscicultură, a demonstrat cu elocvență bunele rezultate de pînă acum, pregătirile care se fac pentru a încheia cu succes ultimul an al cincinalului și a înfăptui în condiții optime prevederile cincinalului 1976-1980.

În cuvîntul introductiv al Programului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele comisiei de redactare, a sintetizat pregnant adeziunea unanimă la ideile acestui fundamental document, faptul că ele au pătruns în conștiința noastră, a tuturor: „Programul corespunde pe deplin intereselor vitale, suptive ale tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, fiind pe drept cuvînt însuși programul întregului nostru popor de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism”. Sînt cuvinte care ilustrează consonanța deplină, în societatea noastră, dintre interesul individual și cel al colectivității, pentru înfăptuirea exemplară, într-o singură voință, a politicii partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României pe culmile civilizației comuniste.

CRONICA

După o perioadă de aproape doi ani de zile, superba sală a Naționalului nostru se re deschide activității cotidiene a teatrului, Operei române și accesului publicului. La sunetul primului gong și la bătăile sale ce vor veni peste vremi, gîndul nostru și recunoștința noastră fierbinte se va îndrepta întotdeauna către organele de partid și de stat, către specialiștii de la Institutul de Cercetări și Proiectare din Iași, către constructorii ieșeni, către numeroasele întreprinderi care ne-au ajutat și sprijinit cu o aleasă și constantă prietenie. La înalta lor profesionalitate s-a adăugat grija și afecțiunea pentru acest atîl de prețuit lăcaș al Thaliei.

În numele tuturor iubitorilor de teatru le adresăm, din toată inima, cele mai vii și sincere mulțumiri.

În acest lung răstimp, în care pe șantier se muncea ză și noapte pentru consolidarea edificiului, colectivul nostru a fost intens antrenat și solicitat pe șantierul creației.

Odată cu munca depusă pentru salvarea clădirii, edificiu arhitectonic de valoare unică, ne-am propus, toți cei care muncim în Teatrul Național, o reîmprospătare, o reînnoire în conștiințe. Pentru a nu pierde ritmul activității normale, în condiții impro-

GONG

prii, pe scene și în săli mai puțin dotate, colectivul nostru a muncit, dublîndu-și eforturile, pregătind pentru publicul iubitor de teatru un număr substanțial de spectacole al căror a fiș se află în aceste zile, expus peste tot în oraș.

Credem că un asemenea evantai de reprezentării va satisface nerăbdarea, curiozitatea și bucuria publicului nostru care și el se reîntoarce, într-un anume înțeles, în casa lui. Pentru noi, el este beneficiarul tuturor strădaniilor noastre. Gîndindu-ne la acest lucru, simțim răspunderea ce ne încumbă ca artiști-cetățeni și nu dorim decît ca sutele de personaje ce vor apărea pe scena Teatrului Național din Iași în aceste zile de premiere, să primească aplauzele calde, izvorînd din bucuria trăirii actului artistic adevărat și sincer. Nu pot încheia decît citîndu-l pe bardul de la Mircești, patronul nostru spiritual: „... N-avem dorință alta mai vie / Decît aplauze să merităm...”

Teofil VALCU

Directorul Teatrului Național
„V. Alecsandri” — Iași

Dan HATMANU :

„În sala de spectacol”

CONFRUNTĂRI
ÎN CINEMATOGRAFIA ROMÂNEASCĂ

Cînd o sumă de lucrări — cinematografice, în cazul nostru — lasă să se întrevadă o anume maturizare, o fază nouă, de un anume nivel, tematic și artistic, atunci apare firesc și necesitatea confruntărilor, a punerii față în față a operelor mai semnificative, a principalilor creatori, în scopul desprinderii unor concluzii asupra direcțiilor de mișcare, asupra adîncirii sondajului tematic, asupra temperaturii artistice la care se deslășoară fenomenul cinematografic. Avem în vedere, mai ales — deși nu delimităm cu strictețe — producția anului 1974, an în care au apărut cîteva pelicule demne de reținut și s-au afirmat cîteva regișori tineri, nu numai stăpîni pe meserie, dar și aflați în posesia unor voci originale care vor influența, credem, favorabil evoluția filmului românesc. (Con-

siderăm ca făcînd parte din aceeași perioadă și cîteva pelicule din 1973, dar, în general, anul acela a fost net inferior lui '74). Ne grăbim să notăm numele lui Mircea Veroiu, Mihai Constantinescu, Șerban Creangă (aflat la al treilea film dar abia acum, impus cu certitudine), Cristiana Nicolae, Adrian Petringenu, Constantin Vaeni, Mircea Moldovan, Maria Callas-Dinescu. Nu facem această grupare de regișori tineri pentru a-i opune cu orice preț confrăților lor mai în vîrstă, dar remarcarea lor în bloc este necesară pentru că ei reprezintă un fior nou, proaspăt și autentic, în creația noastră filmică. Este adevărat că le putem alătura — după aceste criterii — și cîteva din regișorii vîrstei de mijloc, ca de pildă Malvina Urșianu și Manole Marcus, ambii aflați într-o perioadă de ma-

GEORGE LESNEA

ca al tău luceafăr...

Clopoțele vremii răspîndesc în zare,
Peste retrezite plaiuri strămoșești,
Dangățul Moldovei lui Ștefan cel Mare
Și-al lui Eminescu vers din Ipotești.

România-ntreagă astăzi pretutîndeni,
Cerne flori pe ziua-n care te-ai născut,
Eminescu, liră peste-azur și grindeni,
Pentru viitorul tu adinc trecut.

Fericit pămîntul ce te-a dat anume,
Fericeste cerul uriașu-ți salt.
Ca al tău Luceafăr să răsără-n lume,
Trebuia furtuna de la Pod Inalt.

Tu-ai cules în palme roua care cade,
Ai foșnit cu plopii fără soț în vînt,
Zăboviș prin cronici, buciînd balade,
Precum leagă-o rază zborul de pămînt.

Prinsă-i herghelia veacurilor grele,
Închîgînd pe dinașa de curcubeu,
Fiecărui suflet i-ai întins vîntrele
Și cu tei văzduhul ai sfințit mereu.

Harul tău — feștilă pentru trupul sfeșnic,
A deschis cu pașii drum prin univers.
Fermecat-ai clipa să trăiască veșnic
Și nemărginirea ai zidit-o-n vers.

Cu nemuritoare zvonuri și-nțelesuri,
Dintre munți și codri, într-un murmur viu,
Cu sclipiri de ape pe hrisov de șesuri,
Rîurile țării numele ți-l scriu.

Sub mireasma tainei ce-o respiră ramul,
Cîntecul tău proaspăt noi l-om asculta,
Cît între popoare dăinui-va neamul :
Eminescu-Vodă, tu, măria ta !

turitate a creației. Ziceam deci că nu dorim a-i opune cu orice preț celorlalți, dar, din fericire, lucrările lor stau în fruntea oricăror liste repertoriale, dacă acestea se alcătuiesc după criterii calitative. Se va vedea aceasta îndată ce vom încerca a grupa titlurile mai întii sub unghi tematic. Desprindem mai întii o direcție care se susține prin filmele lui Șerban Creangă — „Proprietarii”, Mihai Constantinescu — „Despre o anume fericire” și Mircea Moldovan — „Vifornița”, dar care nu refuză două pelicule ale generației de mijloc : „Trei scrisori secrete” de Virgil Calotescu și „Un zîmbet pentru mai tîrziu” de Al. Boian-giu. La timpul potrivit am scris despre fiecare și fiecareia i-am cîntărit calitățile și defectele. Șerban Creangă reușea să facă, în „Proprietarii”, o monografie cuprinzătoare a unei uzine, căreia îi surprindea viața în datele ei cele mai semnificative și mai dramatice. Era vorba de o luptă între vechi și nou, de un conflict al mentalităților, al ideilor noi cu cele învechite și alterate de egoismul unor oameni.

Ștefan OPREA

(continuare în pag. 5)

„PERSPECTIVISMUL” CRITIC

Liviu LEONTE

Mircea Tomuș a practicat ani de-a rândul și practic în continuare o cronică literară de o formulă specială care-l singularizează în peisajul criticii și istoriografiei literare actuale. Este vorba de o tendință pe care am amintit-o când am comentat și alte volume de folioane critice, ilustrând explicabil și necesara ridicare a exegezei de la nivelul consemnării imediate la semnificația pentru istoria și teoria literară. La Mircea Tomuș perspectiva istoriei și, mai ales, a teoriei literare este atât de absorbantă încât criticul își organizează în funcție de aceasta întreg demersul, renunțând, pare-se deliberat, la atribuțiile obișnuite ale unei cronici, la ambițiile ei de a concura cu opera analizată, prin relevarea unor detalii fiind de mișcare ei imprezibilă. Pentru Mircea Tomuș actul critic își ajunge sîșie, criticul nu discută cărți, ci personalități artistice și, odată descoperite esențialele linii de forță, comentariul înaintază dezvoltându-și premisele, apelînd foarte puțin iar, alături, renunțînd cu totul la citate chiar cînd are în vedere o carte de poezii. Textele sînt astfel structurate încît ele dezvoltă nu atît configurații de cărți, cît profilurile de scriitori, privite în lumina tabloului general al literaturii contemporane. În mod firesc secțiunea a doua a volumului Istorie literară și poezie, adică secțiunea consacrată poeziei, debutează cu un amplu studiu. Constante poetice în lirica actuală. Încercare de sinteză, care colectează ideile principale ale comentariilor dedicate fiecărui scriitor în parte. De reținut, deci, pentru formularea criticului, „constante” și nu „diferențiale”, sau, cu alte cuvinte, „supratemele epocii”. Cea dintîi privește statutul cuvîntului, evoluția sa de la ipostaza de „semn”, la ipostaza de „cheie”. Plecînd de aici, Mircea Tomuș disociază cu finețe asupra contribuției poezilor. Adrian Păunescu este privit prin aportul său la eliberarea depozitelor de poezie din prozaim, Mircea Ivănescu prin poetizarea existenței cotidiene, Leonid Dimov prin frenezia realului. Nu mai puțin subtile sînt paralelismele stabilite între Marin Sorescu și Ion Gheorghe, cu programe apropiate în punctul inițial dar îndreptați, cel dintîi spre moralism, cel de al doilea spre vizionarism. Alte suprateme privesc substanța dramatică a poeziei sau „motivul spațiului matrice”. Aplecat asupra individualităților poetice, criticul nu pregetă de a se ridica, prin deducții succesive, în zona idellor generale, raportînd fiecare personalitate la familia de spirite congenere, descoperind tot-

odată diferențele specifice. Pînă a ajunge la formularea modalității de apropiere a lui Zaharia Stancu de universul rustic (nu program de primenire poetică, ci „o problematică reală, directă, nemijlocit transpusă liric”), Mircea Tomuș face un ocol prin motivul rural la Fundoianu ca „formă specifică de eliberare a unei spaime interne” și la Adrian Maniu care revine la pămînt pentru a găsi resurse picturale pentru o poetică dezamăgită de experiențele avangardiste. Definirea oricărui poet trece întîi printr-o enumerare selectivă a temelor. Iată pagina deschisă la comentariul despre Anghel Dumbrăveanu: „Reținem însă un cuvînt: ceremonial; a executat un ceremonial înseamnă a celebra; celebrarea presupune aducerea unei laude. Și, de fapt, atitudinea cea mai răspîndită în poezia lui Dumbrăveanu este celebrarea. Ar avea oare vreun interes să enumerăm, cu grijă, pentru exactitatea calculului, obiectele, deci temele acestei celebrări? Prea puțin suficient este, pentru a opera o deschidere în mod necesar impusă de această poezie, să notăm pe cele mai importante: femeia, în primul rînd, iar, în al doilea rînd, o realitate mai dificil de numit, în care intră și sentimentul stenic al încrederii în viață dar și o melancolie, fie bărbătească, fie puternic colorată de efuziuni sentimentale, și cultul atitudinilor și sentimentelor nobile, precum prietenia, apoi, dar nu în ultimul rînd, conștiința trecerii cu multiplele întruhipări ale teme heraclitiene, în fine, în sumă, ceva care ar putea fi definit în mare ca un fel de vitalism stenic ponderat prin meditație și sentimentul timpului. Îngroșînd liniile portretului mai mult chiar decît mi-am propus, se poate spune despre Anghel Dumbrăveanu că este un erotic și un elegiac”. Deschisă atît de convingător spre dominantele poezilor și ale poeziei contemporane, cartea lui Mircea Tomuș este mai puțin concludentă sub raportul diferențierilor valorice. Zaharia Stancu, Ion Brad, Vasile Nicolescu, Aurel Gurghianu, Ion Horea, Nichita Stănescu, Nicolae Labiș, Constanța Buzea, Anghel Dumbrăveanu, Radu Cărneț, Adrian Păunescu, Petre Stoica, Mircea Ivănescu, Ioan Alexandru, Gheorghe Pituș, Constantin Abăluță își dezvoltă aria tematică, resorturile actului poetic dar, priviți în ansamblu, ierarhia valorică lipsește, impresia generală e a unei masive contribuții în concertul literii românești, cel mai reticent privit fiind Labiș, coborît din mit la premisele unei interpretări lucide, dar abia schițate. Simpla enumerare a numelor

ne arată că lucrurile stau, totuși, altfel și decizia care nu lipsea în, să zicem, Răstrîngerii ar fi avut de corectat aici destule amabilități protocolare.

În istoria literară, Mircea Tomuș pleacă de la ceea ce numește caracterul „problematizant și dinamic al valorii literare”. Criticul citează pe Wellek și Warren, T. S. Eliot pentru a ne reaminti statutul relativ și, în același timp etern, al valorii, confruntarea continuă a operei cu valorile epocii sale și cu valorile epocilor ulterioare. De aici, necesarul „perspectivism” care presupune o oarecare doză de scepticism, relativismul din judecățile emise asupra „moștenirii literare”. Odobescu, de pildă. Criticul, cu același spirit de sistem și degajare a celor mai largi perspective, scrie cîteva excelențe studii, cum sînt Maiorescu și poezia, Meditații la proza argezeană, „Bietul Ioanide”. Acesta din urmă, cu toată apăsarea pe o presupusă dimensiune tragică, ce poate fi doar dedusă dar nu există în conștiința eroului și nici a scriitorului, prilejuiește o nouă interpretare a relațiilor dintre personaje. Companiile lui Ioanide, cu tot ridicolul de care sînt acoperiți, reprezintă și un complement al ideii de universalitate ilustrate la modul optim de arhitect. În istoria literară, Mircea Tomuș își propune sistemul de interpretare, cu intenția vădită de a modifica, fie și cu o inevitabilă exagerare, imaginea încetănită. Amintirile lui Creangă apar, într-o asemenea optică, sub semnul unui destin inexorabil: „Nu este de închipuit un Creangă rămas la Humulești sau măcar întors în sat după o scurtă experiență urbană; destinul lui este unul din acelea care nu se pot reface, care nu s-ar fi putut reface. El însuși o știa mai bine decît oricare altul, iar fundații dezolant, tragic am putea spune chiar, al dramei sale intime nu are rosturi puține și nici lipsite de însemnătate pentru partitura Amintirilor. Aceasta este o operă născută din dialogul dintre nefericire și fericire, dialog desfășurat cu o atît de acută conștiință a epilogului tragic încît, sub copleșirea tumultului interior, scriitorul însuși n-a fost în stare să-l redacteze. Amintirile sînt, cum bine se știe, o lucrare neterminată, cu sfîrșitul nescris, numai că acest sfîrșit există și este exprimat în felul lui, anticipat, în fiecare mlădiere a frazei, sub apăsarea stării sufletești încercate de conștiința desnodămîntului”. Tezele criticului traduc intenția de a se îndrepta discuția pe o nouă direcție, spre acele pîrghii și puncte de susținere care, odată prinse, permit stăpînirea victorioasă a întregului.

CRITICA UNIVERSITARĂ

Format la severa școală critică a lui D. Popovici, D. Păcurariu s-a impus repede, și definitiv, ca un istoric literar prin excelență, preocupat în mod efectiv, de valorile clasice. El practică, și la modul superior, ceea ce numim cu un termen poate, cam impropriu, critica universitară. O critică care înainte de a străluci prin insolitul afirmațiilor, prin jerba paradoxurilor, cucerește prin adevărurile pe care le comunică. Lecția lui D. Popovici trădează o profundă seriozitate în analiză un necesar și acceptat „dogmatism” estetic, o exemplară erudiție, un spirit lucid în procesul stabilirii unor ierarhii valorice drepte, o vocație pentru evocarea lirică, memorialistică (v. Pe urmele scriitorilor români, la Viena).

Preocupîndu-se în adîncime de fenomenul literar din epoca modernă, D. Păcurariu l-a valorificat cu maximă eficiență în cîteva studii și monografii solid construite, de pe acum de referință (D. Bolintineanu, 1962, 1969; Ion Ghica, 1965; A. I. Odobescu, 1966; Clasicismul românesc, 1971; Clasicism și romantism, 1973; Studii și evocări, 1974). Metoda istoricului literar este condiționată de natura operei pe care o comentează. Monografia despre Ion Ghica ne ajută în mod esențial să ne facem o idee exactă de formula critică aplicată. În bună tradiție călinesciană, D. Păcurariu îi creează lui Ion Ghica un portret-sinteză, apelînd la viața scriitorului. Totul e descris într-un stil sobru, academic; documentul de arhivă, cercetat pe toate fețele, este lăsat să vorbească în locul imaginației. Istoricul literar este preocupat de climatul epocii, de adevărul despre om, de imaginea lui reală, și mai puțin de mitul creat în timp despre personalitatea lui Ion Ghica. În viziunea lui D. Păcurariu, viața lui Ion Ghica își redobîndește sensul ei fundamental. Trecînd la operă, D. Păcurariu o cercetează cu pătrundere, întemeindu-și judecățile critice pe o intuiție remarcabilă. Revalorificarea se produce într-un spațiu critic incitant, polemic și care e favorabil scriitorului român. Să recunoaștem că observațiile lui D. Păcurariu asupra întregii opere a lui Ion Ghica sînt, cronologic vorbind, printre primele care impun un punct de vedere inedit. Ideile din această sinteză sancționează anumite erori, istoricul literar fiind foarte tranșant în ceea ce privește folosirea documentului de arhivă.

Micromonografiile și studii sintetice consacra D. Păcurariu unor scriitori ca Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Andrei Mureșanu, D. Bolintineanu, Al. Russo, A. I. Odobescu ș. a. Metoda istoricului literar nu s-a schimbat. D. Păcurariu se apropie de viața și opera scriitorilor comentați cu o neascunsă prețuire și înțelegere, cu un neșovăitor sentiment al valorii.

Sinteză Clasicismul românesc este un studiu foarte serios documentat, în excelența tradiție critică a lui D. Popovici. Monografia este ridicată pe ideea că în opera scriitorilor clasici români cît și a celor moderni, clasicismul, modelul, și-a transmis estetica, ideile, temele. Procedînd sistematic, la începutul studiului D. Păcurariu definește conceptul de clasic, modul cum a evoluat în timp. „Există un clasicism românesc?”

Întrebarea lui D. Păcurariu primește un răspuns concret, afirmativ, dar nu înainte de a dirija spre ideea fundamentală a concluziei, o imensă documentație istorică literară: „... există în literatura română o epocă distinct clasică, cuprînzînd ultimele decenii ale veacului al XVIII-lea, pînă către aproximativ anul 1830. În cadrul acestei epoci se distinge, dominantă, orientarea neoclasică galantă, în poezie, alături de care își fac loc, tot mai accentuat, în primele decenii ale veacului următor, tendințe iluministe, dominante în memorialistica de călătorie al lui Dinicu Golescu, sau în scenetele lui Iordache Golescu, ca și în poezia și, în bună parte, în teatrul lui Asachi. Literatura Școlii Ardeleni stă și ea sub auspiciul umaniste și clasice, cu excepția lui Budai-Deleanu, personalitate complexă, aflat deopotrivă sub zodia Renașterii, a clasicismului și iluminismului și aruncînd, pe unele secțiuni ale operei sale, fasciole de lumină spre epoca romantică”. D. Păcurariu vorbește, și în mod îndreptățit, de o „vocație” clasică a literaturii române: „Există la noi un fond de echilibru, o măsură a lucrurilor, o pondere și un „bun-simț”, care ne sînt esențiale, pe care folclorul și creația românească cultă le exprimă și care ne face, poate, în mod deosebit receptivi la arta clasică. Pe de altă parte, literatura română, datorită condițiilor vitrege în care s-a dezvoltat în răstimpul unei lungi perioade istorice, n-a putut avea, ca literatura franceză de pildă, o epocă de gestație clasică, cu realizări pe măsură, la sfîrșitul căreia să se găsească oameni de mare talent care să pună cu adîncitate și amărăciune, ca un La Bruyère sau Voltaire, că predecesorii au spus totul, au scîlțuit toate resursele marii arte. Educați, în zorii epocii moderne, în cultul tradițiilor artei latine și eline, dar angajați de imperativele epocii lor, sau de capriciile modei literare în alte direcții, scriitorii români au păstrat nostalgia valorilor clasice, care, de altfel, se integrau în mod firesc fondului latin al spiritului românesc”.

Profesor universitar eminent, D. Păcurariu este, fără doar și poate, un istoric literar cu totul excepțional.

Zaharia SÂNGEORZAN

mențiuni critice

GRETE TARTLER: Chorale

Nutrite în „cuibul Ardealului”, Choralele Gretei Tartler semnifică o coborîre spre „vremile vechi păstrate ca argintul / în sarea gîndului”, spre acel duh al cîntecului medieval pe care Tara de dincolo de poduri îl conservă în piatră și în floare, în porți de lemn și în inscripții și, desigur, în adîncurile ființei (Și doar cîntînd chorale — ating în mugur / acest pămînt, să înflorim toți trei : / țarina, sunețul și mina mea / de lucrător în viile aflate / pe-acel Medias Vias. Trans silvae).

În această „călătorie în clepsidră” poeta își ia, precum cuvîntul din poveste, apă vie spre a dezlega limba veacului și a asculta „ecoul tuturor lucrurilor”. Este o altfel de „capilărire”, la granița dintre ponderabil și imponderabil, dintre gravitate și joc donquijotesca, poeta încercînd mereu să separe și să cîntărească esența și aparenta, simburile și invelșul unor lumi scufundate în apele Timpului (Iară cit am mers pe prund / de cuvinte trecătoare, / dedesubt simțeam piciorul / luminat ca o cicoare // Și plutisem talpă-n talpă / căutînd pe-acel vestit / Cîntăreț de sub oglinda / strunelor de silactit (Căliător în clepsidră, IV).

Grete Tartler țese frumoase „plase de azur”. (La rădăcina lumii, la rădăcini uscate / la rădăcini de leandru un ochi am îngropat / eu simt că lumea țese, și lume duce-n spate / cămașa străvezie cu firul necurmat), versul ei, de riguroasă tăietură clasică, transportă sunori de colind și are toate semnele poeziei scrise din vocație. O melancolie senină, o languoare abia perceptibilă transpar din aceste poeme invocative, al căror însemn heraldic este blîndul cavalier rătăcitor prin muzeele lumii (Purtau cavalerii pe sub pămînt / lăncii cu seve din ierburile de leac / ridicare deasupra capului nopții, / cîntau rătăcind iar eu insetat / beau din izvor cuvintele lor. — Semn bun).

După Lucia Negoită și Carolina Ilica, autorea Choralelor se anunță ca un nume nou, „înflorit de cîntec”.

Nicolae TURTUREANU

RADU COSAȘU: Alți doi ani pe un bloc de gheață

Ne aflăm în fața unei cărți neobișnuite. Radu Cosașu ne mărturisește pasiunea constantă pentru meseria de ziarist: „Simt nevoia de a informa... Trebuie să torn, și să mă torn, să aștern pe hîrtie fapte numai de mine știute, de mine făcute, de mine împărțite în „morți”, „vii” și alte categorii, o întreagă rețea de fișe, afișe, ferpare și reclame, rod al spionajului meu zilnic printre oameni, ziare, nevroze, procese, belote și rebelote”. Autorul se ocupă de faptul divers, de știrea jurnalistică, comentează și, încet, banalul capătă proporții, se transformă în extraordinar. Radu Cosașu relatează despre toate și orice: despre timpul său, despre cicloane, despre cai și „despre rîul și binele din mine”. Un hoț condamnat la șase ani de închisoare iese după 38 de ani dintr-un spital de psihiatrie, un băiat moare într-un tren de aterizaj, un evadat e prins datorită pasiunii pentru citit. O abundență de informații care, fiecare în parte, poate constitui subiectul unui roman. Dar în toate aceste întîmplări mai mult sau mai puțin senzaționale se infiltrează scriitorul, comunicîndu-ne cu emoție un gînd, o constatare, o nostalgie, inteligent și profund. Un anume patos se degajă din această comuniune ce se creează între autor și cititor. Această efuziune lirică și optimistă — scriitorul iubește viața cu tot neprevăzutul ei — se filtrează printr-o ironie cînd subtilă, rafinată, cînd acidă, tăioasă. Autorului Cronicii de trei secunde îi convin povestirile de mici dimensiuni, surprinzînd excelent fragmente de viață, instantanee. „Citind mereu ziarele, dezvoltîndu-ne zi și noapte simțul informației, pierdem totuși ceva, treptat — treptat: simțul marilor povești” scrie cu regret Radu Cosașu. Să fie oare așa? Romanul Maimuțe personale, dar mai ales volumul de nuvele Supraviețuiri desmînt temerile scriitorului.

Carmen VERICEANU

TEODOR VÂRGOLICI: Perpessicius

Teodor Vărgolici și-a asumat delicata și dificila misiune de a consacra — și cel dintîi — un studiu monografic lui Perpessicius. Este un act critic ce trebuie aplaudat: avem, în sfîrșit, o lucrare care informează exhaustiv, care ne vorbește afectiv și lucid despre existența unui om admirabil, despre valoarea unui critic de excepție. Dragostea lui Teodor Vărgolici față de opera și biografia exemplară a lui Perpessicius este totală. Criticul este pur și simplu copleșit de tema studiului, de destinul lui Perpessicius, de imensa lui voință în opera de editor inegalabil al lui Eminescu. Portretul moral este creat sub impulsul unui puternic și fecund sentiment de admirație. Judecățile de valoare vor trăi sub acest cer afectiv, senin și nevostitor de furtuni. Ce trebuie să înțelegem însă din această poziție excesiv sentimentalizată? E Teodor Vărgolici prea bun, prea înțelegător din cale afară cu maestrul său? Concluzia e aproape de adevăr: criticul e generos și rare sînt momentele în care polemizează cu anumite texte. Și cu toate acestea Teodor Vărgolici reușește, și în mod remarcabil, să definească formula critică a lui Perpessicius: „... trăsătura fundamentală a modalității sale critice, particularitatea care-l asigură deplina originalitate este lirismul. Și în critică Perpessicius a rămas același poet sensibil, de rafinată interiorizare emoțională și melodică expresivitate. El este singurul critic literar român care, în formularea judecății de valoare, a apelat continuu, cu cele mai fericite rezultate, la mijloacele de expresie ale prozei poetice. De o unică și pregnantă factură personală, modalitatea sa critică este suplă și captivantă”. Perpessicius are un inconfundabil sistem metaforic de „exprimare a intuiției critice”, care „trădează o apăsătoare constantă pentru elementele antichității greco-latine, pe care le convertește însă în spirit modern”.

Despre Perpessicius, sîntem siguri, se va scrie, monografia lui Teodor Vărgolici are meritul de a fi deschis un drum. Ea este remarcabilă ca informare și interpretare istorico-literară, criticul român punînd în toate acestea mult suflet.

Dragoș POP

Mereu conducătorul

Acest bărbat cu frunte curată, de granit —
Noblețea României și cugetul ei nalt,
Il vrem ca pe-un luceafăr ce arde în zenit
Mereu conducătorul poporului carpat.

E-al nostru Ceaușescu, n-șlept și brav român
Prin muncă de titan cu jertfa dăruirii
De sine pentru țară, zidind un vis străbun
În aula luminii precum Hora Unirii.

Sînt fericit și mindru că-l pot asemui
Cu Ștefan al Moldovei și cu Mihai cel Mare.
Istoria va scrie ce astăzi scriu aci;
O jur pe lacra mamei și sacrele hotare!

În el e chintesența Partidului, întreagă;
În el e bucuria de a fi comunist;
El știe ce-i iubirea de oameni, glie dragă
Din care cresc luceferi și zori de ametist.

Da! Suie România spre culmea purpurie
A erei frumuseții, prin el, sublimul fiu.
Întruchipind partidul — a noastră chezășie —
El ne e făclierul prin timp-acesta viu.

Haralambie ȚUGUI

Partidului

Nu-i taină ziua ce se dezlipește
de trupul nopții zăpăcit de vis
nici soarele o taină nu mai este
de cînd în inima-mi l-ai circumscris.

Sînt dimineți înalte, catedrale
în care muncii mă închin pios
soldat și zeu în rindurile tale
cu doinele în fluier de os.

Nu-i taină adevărul nici minciuna
din marca-ți carte învățăm cu toții
cum înfloresc în oceane luna
cum ne-am născut și cum ne cresc nepoții,

cum, umăr lingă umăr, curge-n veac
ființa noastră din Traian călîtă
ideile acestea ce se nasc
și calea fericirii infinite.

Ion Iancu LEFTER

Nepieritor,

țărutul tău de argint

Ating cu buzele umede, cu inima,
cu singele
țărutul tău de argint,
pragul tău de nu-mă-uita.
Ochii mei

se limpezesc lingă muntii cei mari
incununați de păduri și de șoimi
cu aripa repede. Izvoarele murmură vast
aproape de stele și de cocoșii sălbatici.
Tălpile mele sărută urma
croilor acestui străvechi neam.
Pe fruntea ta lumina înflorind
e o prelungire a zilei mele de naștere,
a zilei mele de nuntă. Peste cetățile
și colinele tale, cerul se deschide albastru
ca lacrima privighetorii, albinele trec

polen prefigurind subtile arhitecturi.
Femeile ies cu plin în calea
drumeților, copiii sorb orologiul cu povești
din foșnetul zăpezii, din dorul
celui ce umblă prin iarba limbii române
cu sandale de aur,
veșnic tinăr și înșlept și frumos...
În ghindă se aude veacul tău de miine lucrînd,
rodește cimpia de miere și de adevăr
pădurea ghițește în ram primăvara.
Patrie-mumă
Luminează-mi chipul și gîndul și
viața. Astfel te urmez, înțelegîndu-te.
Buzele mele ating, dulce înfioreare,
țărutul tău de argint,
izvorul tău cu undă vie de-a pururi.

George CHIRLĂ

Sub steaua norocoasă

De-acum trăim sub steaua norocoasă,
sub franjurii luminii care
s-apeacă lin în vînturi;
de-acum sorbim din marile izvoare
ce se aud în rariștea pădurii,
în tril de ciocirlii planînd în aer;
de-acum urcăm către planeta bună
a omeniei și dreptății,
făptași ai marilor destine
citînd în suflet ca-ntr-o carte,
și-n munți cu buciune
slăvind icoana României.

Mihai MUNTEANU

A. PODOLEANU: „Brigadă de agricultori”

La numele patriei

Aici, lingă inima ta
ca o pajiște pururea verde
Aici lingă inima ta
ca un șopot prelung de izvoare
Aici, lingă inima ta
arcuită pe carpatice bolți
și pe lanuri de aur
Inima noastră, ca o liră se-nalță
și-ți cîntă-nflorirea.

Aici, lingă inima ta
ca o mamă fericită de prunci

Aici, lingă inima ta
luminoasă ca zorii de august
Aici, lingă inima ta
nesfirșită de cîntec bătrîn
și de cîntece nouă
Inima noastră ca o liră se-nalță
și-ți urmează-nflorirea.

Patric, de aur și slavă e numele tău
și de rouă
Și inima noastră prin tine
e-o inimă nouă
Aici, lingă inima ta
arcuită pe carpatice bolți,
pe lanuri, pe riu
Numele tău il rostim
de aur, de slavă, de rouă și griu.

Radu FELIX

Cuvînt

Frumoasă limbă a moșilor mei
Culeasă o dată cu roada pămîntului
În zilele cu neaz și bucurie,
Făurită la dorul fluierului
Și răcoarea pădurii
În primăverile cînd piraiele curg
Și soarele se stringe în spicul griului,
În toamnele cu ploii și doine
Și păsări care se duc
Și frunze care cad fără plîns
Într-un apus aprins și liniștit...
Frumoasă limbă a moșilor mei
Făurită cu miini bătucite pe plug
Și pe bită — în vremuri cu jale și chin,
Făurită cu suflet adînc, iubitor
De oameni și codri, de soare și păsări,
De ris de copil și cuget bătrîn,
Din veacuri fără număr și trudă fără nume
Frumoasă limbă a moșilor mei
Învață-mă să te-nțeleg și să te las
Copilului, în zorii întîiului său ceas.

Filip MOROȘAN

Precum un riu

Ni-i Patria un ochi deschis
și un izvor de veșnică rodire
o mină vrednică de neinvins
și-un mugure ce crește-n nemurire

Sintem dovada unui timp eroic
ce-și crește fiii-n așezare
noi sintem trup luminii
pe care-o pasăre călătorește-n zare

și spune lumii cum sintem
de neam, de țară și îndemn
precum un riu cu brațele-n amiază —
lingă Partid cu mintea trează.

Gheorghe SIMON

Iubirea de țară

Iubirea de țară are trei culori
Ca un curcubeu al venirii noastre pe lume;
Iubirea de țară are rădăcini de Carpați
Și eroi cu nume și fără de nume.

Iubirea de țară e primul soare
Cu raze de August fierbinți;
E porunca de grijă pentru patru hotare
Lasată din părinți în părinți.

Nicolae GINGHINĂ

SEMNIFICAȚIA ALEGERILOR în contextul democrației socialiste

Pentru prima oară în istoria societății umane, socialismul instaurează o democrație reală, autentică — democrație pentru popor. În sensul său cel mai deplin, democrația socialistă reprezintă conducerea socialistă de către popor, prin organele sale reprezentative, responsabile în fața poporului. Ea constituie o formă de guvernămînt bazată pe participarea poporului la exercitarea puterii, pe libertatea și egalitatea reală a cetățenilor, pe manifestarea liberă a personalității fiecărui individ. În condițiile socialismului, întreaga putere nu numai că emană de la popor, ci aparține

efectiv poporului, stăpîn unic și nemijlocit al destinului său. Prin acest conținut general, democrația socialistă exprimă un ideal umanist de organizare socială. În felul acesta s-a produs mutația calitativă pe care Marx o numea „apropierea reală a esenței umane de către om și pentru om”.

Baza obiectivă a democrației socialiste, ca democrație autentică, ca expresie a puterii demosului, o reprezintă întruchiparea în ființa poporului, atît a proprietarului mijloacelor de producție cît și a producătorului, stăpînirea de către popor atît a puterii politice cît și a puterii economice. Socialismul si-

tuează fiecare clasă și categorie socială, pe toți oamenii muncii, în raporturi egale față de stat, față de mijloacele de producție. Totodată, orînduirea socialistă situează pe toți cetățenii în aceeași situație față de muncă, aceasta devenind unica sursă de asigurare a existenței, factorul principal al afirmării personalității umane.

Democrația socialistă asigură drepturi și libertăți cetățenești dintre cele mai largi, consfințite în Constituție, cartă fundamentală a regimului nostru politic, ca: dreptul la muncă, la odihnă, la învățatură, la asigurarea materială de bătrînețe, boală sau incapacitate de muncă, drepturile politice, libertatea conștiinței etc. Urmărind garantarea în fapt a egalității în drepturi a tuturor cetățenilor, democrația socialistă nu se limitează numai la proclamarea lor, ci asigură toate condițiile materiale și spirituale pentru fructificarea acestora de către toți membrii societății. Democrația socialistă ofe-

ră fiecărui cetățean posibilitatea de a-și exprima liber și neștirgherit cuvîntul responsabil în problemele fundamentale ale societății noastre.

În ansamblul politicii partidului nostru, adîncirea și perfecționarea democrației reprezintă o coordonată esențială, definitorie a strategiei sale de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate. Referindu-se la aceasta, în Raportul prezentat la Congresul al XI-lea al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază următoarele: „Pornim neabătut de la principiul marxist-leninist că dezvoltarea democrației socialiste, făurirea de către popor a propriei sale istorii constituie o necesitate obiectivă a edificării noii orînduirii. Numai împreună cu întregul popor vom asigura victoria societății socialiste multilaterale dezvoltate și a comunismului pe pămîntul României”.

În mod consecvent, partidul nostru a acționat și acționează pentru perfecționarea democrației socia-

liste, sub ambele ei laturi — reprezentativă și directă — în toate compartimentele vieții sociale. În ultimii ani au fost adoptate noi măsuri adecvate pentru ca organele reprezentative să răspundă, prin componența lor, cerințelor unei cît mai reale reprezentativități (sub raportul structurii sociale, de clasă, naționale, a categoriilor de interese etc.). Au fost întreprinse măsuri menite să ducă la îmbunătățirea activității Marii Adunări Naționale, a comisiilor permanente, a Consiliului de Stat, a consiliilor populare, care să determine întărirea responsabilității lor, a celor ce fac parte din ele, a operativității rezolvării atribuțiilor ce le revin etc. O importanță deosebită prezintă lărgirea atribuțiilor Marii Adunări Naționale în exercitarea controlului asupra economiei și a întregii activități de stat, introducerea sistemului sesiunilor des-

C. G. MARINESCU

(continuare în pag. 7)

GÎNDURI despre calitatea de om

Se scrie mult despre om și multe lucruri sînt lămurite. Se scrie și uneori ceea ce se scrie este rodul unui gînd serios și profund. Fiecare societate, precum și fiecare epocă își au oamenii lor — oameni care respectă umanul, dar care, în același timp, aduc însușiri și proprietăți noi, expresii ale unor experiențe și condiții de muncă și de viață aparute în procesul dezvoltării istorice. Condițiile și experiențele umane noi aduc cu sine noi probleme ale omului, iar acestea determină, ca una din modalitățile de aflare a soluțiilor lor, reflexiile despre om; despre ceea ce el este sau trebuie să fie, despre căile și formele unor noi împliniri umane. Așa cum este, îndeosebi, cazul epocii de progres social pe care o străbatem. De aici, una din cauzele determinante ale continuității cunoașterii, inclusiv ale cunoașterii de sine a omului. La aceasta se adaugă și faptul că orice etapă nouă a acestui proces are și rațiunea de a îmbogăți și adînci cunoașterea omului, precum și rolul de a o face, printr-o mai insistență apropiere de adevărul concret al ființei omului, cît mai semnificativă și eficientă din punct de vedere practic, al transformării omului în direcția idealurilor progresului.

Rezultă, în sensul celor afirmate mai înainte, că a scrie despre calitatea de a fi om înseamnă a medita și defini valorile concrete privind modelarea ființei omului și, prin aceasta, de a desprinde acele posibilități reale care, valorificate în special prin activitatea educativă și formativă, să permită ca ansamblul cunoștințelor și aprecierilor să conducă pe om în direcția esențializării socialiste a ființei sale.

A scrie despre om înseamnă deci a ajuta omul să se cunoască ceea ce anume este el și, mai ales, ceea ce este necesar să devină; ceea ce trebuie să fie omul în sensul principiilor și idealurilor noi de muncă și de viață care, în codul moral al societății noastre, zugrăvesc modelul conduitei comuniste. Cel ce scrie sau vorbește despre om (ca om) își asumă, prin urmare, o mare răspundere personală, față de sine și în fața oamenilor. Și se poate onora de ea și cu ea dacă, scriind sau vorbind despre om și oameni, o face trăind realmente omenescul; omenescul determinant și concret, curiozitățile și insatisfacțiile oamenilor, bucuriile și suferințele pentru realizările și scăderile lor. Pentru aceasta, cel ce scrie despre om trebuie să se regăsească pe sine în problematica, în frământările, în sentimentele și aspirațiile oamenilor. Consider această condiția fundamentală pentru ca cel ce se pronunță despre calitatea de om sau despre însușirile oamenilor, să-și poată apropia omul și oamenii și, prin aceasta, să-i atașeze sincer cauzei umane drepte, principiilor superioare de viață și de muncă, progresului. Acest fapt reprezintă cerința fundamentală a calității de om pentru cel ce scrie sau vorbește despre om și oameni, principiul esențial al conștiinței sale. Este, în ceea ce mă privește, gîndul care a început să mă frămînte cel mai mult cînd mă refer la problemele omului. Puține satisfacții am încercat, în trecut, avînd în vedere nu numai încercările proprii, ci și ale altor colegi care scriu despre om.

Dacă, scriind despre om și oameni, vrem să fim utili oamenilor, atunci este necesar să probăm calitatea de om, conștiința ei. Indiferent de modalitățile scrisului despre oameni (filosofică, etică, estetică, literară etc.), pe care le folosim, este imperios necesar să renunțăm la tot ceea ce nu folosește oamenilor: la frazele generale, superficiale, la imagini denaturate, la informații false, la maculatură și grațuitate, la orice elemente care deformează reprezentările despre om. Trebuie să scriem despre oameni pentru ei și nu pentru „noi”, iluzoriu pentru noi.

Conștiința de om, a celui care, într-un fel sau altul, răspunde de oameni, este esențială nu numai pentru cel ce scrie despre oameni, ci și pentru oricine dintre noi care, lucrînd cu oamenii, are un anumit rol în viața lor. Fie că este conducător de instituție, șef de unitate, responsabil pentru îndeplinirea unor anumite sarcini sociale, părinte ori educator etc., în asemenea situație fiecare trebuie să confirme în munca sa calitatea de om, să opereze cu conștiința acestei calități la dimensiunile exigențelor de comportare socialistă, pentru ca, în felul acesta, calitatea și conștiința sa de om să fie factorul generării calității și conștiinței de oameni. Poate ca în tot ceea ce se prezintă ca neajunsuri privitor la lipsa conștiinței îndatoririlor și răspunderilor sociale, lipsa calității și conștiinței de om reprezintă cel mai mare și dăunător rău. Într-un fel sau altul, dar în orice caz pentru orice lipsă a conștiinței îndatoririlor și răspunderilor sociale, „participă” într-o măsură mai mică sau mai mare schimbarea sau chiar lipsa conștiinței de om, a calității de om. Conștiința de om acționează, cînd este prezentă, ca un ghid și o măsură, ca un factor evaluator al activității depuse, ca un criteriu chiar de apreciere a valorii noastre de om confirmată prin ceea ce facem și producem. În valoarea produsului muncii noastre trebuie să ne deprindem să apreciem valoarea calității noastre de oameni.

Acest ultim adevăr, în nici o altă privință nu este mai important decît în atitudinea omului față de om, a omului față de oameni și a oamenilor față de om. În ceea ce privește rolul omului de răspunzător față de oameni, implicațiile adevărului amintit sînt deosebite. Calitatea și conștiința de om, în acest caz, se pot înstrăina prin fetișizarea „instituției”, a „principiilor generale”, prin aparenta identificare a unui individ cu instituția și, în felul acesta, prin contrapunerea sa și a „instituției” sau a unor „principii”, oamenilor. Din păcate mai există uneori asemenea indivizi, a căror activitate (rigoristă) este contrară atît rigurozității în respectarea sarcinilor și principiilor, cît și spiritului umanismului socialist în munca cu oamenii. În același sens se poate vorbi despre diferite forme de subestimare a valorii oamenilor, de forme ale denaturării adevărului, precum și de atitudinea față de greșeală. Cît de individualizată trebuie să fie munca de înlăturare a greșelii! Uneori aceasta poate însemna negarea totală a calității de om, alteori ea poate fi numai un moment sau numai o însușire negativă în conduita omului, și care, deci, numai parțial este în contradicție cu calitatea de om. Conștiința de sine și de altul a calității de om trebuie să opereze asemenea distincții în scopul afirmării echitabile a adevărului despre om. Tocmai aceasta reprezintă una din condițiile esențiale în societatea noastră, menită să garanteze procesul de autodepășire a omului, de ridicare a calității sale de om.

Calitatea de a fi om nou și de a avea și proba cu titlul de permanență, în activitatea proprie, conștiința acestei calități, reprezintă una din trăsăturile fundamentale care se cere fiecărui membru al societății noastre. Formarea și afirmarea ei constituie o direcție principală, cardinală, a activității noastre sociale educative. Despre diverse laturi și aspecte concrete ale condiției etice a calității de om ne propunem să revenim cu alte ocazii.

Ioan GRIGORĂȘ

„Este necesar să se analizeze și să se aprecieze fiecare militant, la timpul respectiv, în mișcarea muncii”

ACTIVITATEA MILITANTULUI GHEORGHE TĂNASE ÎN PARTIDUL COMUNIST

zele Internaționalei Comuniste (...).
În lunile următoare, Gheorghe Tănase, deși închis, întreprinde, împreună cu mai tinerii săi tovarăși

de detențiune, Timotei Marin, P. Tcacenco ș.a., o serie de acțiuni de protest contra regimului deosebit de aspru din închisori, a arestării delegaților la congresul de făurire a P.C.R.

Odată cu ieșirea din închisoare în decembrie 1921, în activitatea revoluționară a lui Gheorghe Tănase se începe o nouă etapă. El se alătură nu numai suflător, ci și îndrăgostit cu fapta, clădirii pe principii noi a partidului, afirmării P.C.R. în viața politică, în organizarea și conducerea luptelor proletare, în apărarea drepturilor și libertăților constituționale ale poporului.

În această perioadă grea pentru Partidul Comunist Român au apărut cu pregnanță în relief mari calități de om politic ale acestui militant: un ascuțit spirit critic, cu tezanță și perseverență, talentat orator și condeier, un om care s-a apropiat cu toată dragostea de muncitorii, de cei mulți și obidiți, de care, totodată, s-a bucurat de toată dragostea, încrederea și stima acestora, într-o manieră cum puține cazuri asemănătoare pot fi întâlnite în acea epocă. În partidul comunist el a adus toate aceste calități și, în plus, experiența acumulată timp de aproape două decenii în partidul clasei muncitoare.

Reluîndu-și activitatea revoluționară, Gheorghe Tănase a reorganizat cu rapiditate secțiunea partidului la Iași, comisia locală sindicală, secțiunea de tineret, a dat un impuls hotărîtor reactivării mișcării muncitorești revoluționare din Iași în special și din Moldova în general, a făcut să se reapeară, la 25 decembrie 1921, ziarul local „Iașul socialist”.

FRAGMENT DIN SCRISOAREA DEPUTATULUI GH. TĂNASE, ADRESATĂ MUNCITORULUI TIPOGRAF C. ROMANO CU OCAZIA ÎMPLENIRII A 50 DE ANI DE MUNCĂ ÎN ARTELE GRAFICE

Iubite coleg,

Pe căi picșe și lăturalnice, prin crăpăturile zidurilor ce-mi îngrădesc libertatea și printre grațiile ce mă sufocă și-mi mărginesc orizontul am primit vestea că ești sârbătorit și că lucrătorii tipografi din Iași aduc prin aceasta prinosul lor de respect și de admirație jumătății de secol de muncă și istov ce ai depus-o în bransa tipografică.

Să trăiești dascăl și să aibi credința că va veni vremea să te convingi că viața asta poate fi trăită și altfel, nu numai și musai cum ai trăit-o dumneata.

Să trăiești; ne sunt de folos bătrînii, căci ei poartă în capul lor nins și în sufletul lor încărunchit, comori de înțelepciune.

Să trăiești sfîtos moșneag și urează același lucru și acelor ce te inconjoară.

GH. TĂNASE
Deputat de Iași
Inchisoarea Centrală Iași
25.VI.1921

DECLARAȚIA CITITĂ ÎN ȘEDINȚA PARLAMENTULUI DIN 17 IANUARIE 1922 DE GH. TĂNASE ÎN NUMELE PARLAMENTARILOR COMUNIȘTI ȘI SOCIALIȘTI

Ni se cere un vot de încredere sau de blam la adresa guvernului. N-am avut încredere în guvernele burgheze trecute, cum nu vom avea încredere în nici un guvern burghez.

Încrederea noastră merge la un singur guvern:

La guvernul izvorit din conștiința maselor muncitoare socialiste, la guvernul republicii socialiste.

De aceea jocul motiunilor de încredere și neîncredere a partidelor burgheze în parlament, nu ne interesează.

Noi rămînem la postul de luptă pentru propagarea ideii socialiste și izbindirea ei.

SCRISOARE DESCHISĂ ADRESATĂ DE GH. TĂNASE REGELUI FERDINAND

Fierbe țara, maiestate, chiuie văzduhul, vijiiie durerea unui popor care cere libertate, dreptate și lege pentru toți.

Nu vă ascundeți fața, căci cu nimic nu se va putea opri să fie bătută de crivățul vremii, care e mai puternic și mai vijelios decît atotputernicia unui tron.

Nu uitați, maiestate, că trăiți în vremuri cînd „cascada tronurilor”, prevestită acum cîțiva ani, azi se înfăptuiește și nu mai e o himeră pentru nimeni.

Pătrundeți-vă de spiritul vremurilor noi, pe care le trăim, căci nu știu cum, dar parcă simt, văd și pipăi traducerea în fapt a vechiului cîntec:

Ia-ți lădița și domnița
Și treci iute Dimbovița...

Primiți salutări cetățenești, (s.s.) Gh. Tănase—Iași,

cetățean al României... secretar al tuturor sindicatelor din Iași, actualmente, prin grația lui Dumnezeu și voința regelui Ferdinand I, unul din cei mai disciplinați pușcăriași ai închisorii centrale din Iași.

ze cu maximum de obiectivitate contribuția pe care a adus-o orească, în viața poporului“.

NICOLAE CEAUȘESCU

IEȘEAN A SE ROMÂN

Ca o recunoaștere a marilor sale merite în organizarea și conducerea luptelor proletariatului din România atât înainte cât și după făurirea P.C.R., la începutul anului 1922 a fost cooptat în Comitetul Executiv Provizoriu al Partidului Comunist. Fiind primul deputat comunist ce participă la dezbaterile parlamentare, la începutul anului 1922 îl găsim luând atitudine fermă în privința politicii antipopulare a guvernului Take Ionescu și I. I. C. Brătianu. Campania electorală pentru alegerile parlamentare din martie 1922 a oferit comunistilor un bun prilej de popularizare a programului revoluționar al partidului, de demascare a terorii anticomuniste. În această perioadă, îl găsim pe Gheorghe Tănase luând cuvântul la numeroase întruniri publice din Moldova, scriind articole ce se remarcă prin spiritul lor critic și analitic. Cu acest prilej, în întreaga Moldovă se face o experiență aproape unică în acea campanie electorală: comunistii depun liste comune cu socialiștii, demonstrând prin fapte dorința de unitate a mișcării muncitorești, afirmată cu tărie de la început de P.C.R. Meritul principal pentru această inițiativă a secțiunilor din Moldova ale partidului revine tot lui Gheorghe Tănase. După cum, contribuția sa hotărâtoare la reorganizarea publică a secțiunii din Iași, la 14 mai 1922, prima din provincie care întreprinde acest pas, nu poate fi pusă la îndoială. La congresul al II-lea al P.C.R., din 3—4

octombrie 1922, Gheorghe Tănase a fost ales membru în consiliul general al partidului.

Militant cu influență în mase, Gheorghe Tănase și-a consacrat în anii 1922—1924 cea mai mare parte a activității sale revoluționare muncii în sindicatele din România. El duce cuvântul partidului la congresul sindical de la Sibiu din 4—7 iunie 1922, cu care prilej se refacă, pentru un timp, unitatea organizatorică a mișcării sindicale din țara noastră, și, totodată, este ales în organele conducătoare ale Consiliului General Sindical. În această calitate, în toamna anului 1923, se numără printre fondatorii Sindicatelor unitare, organizație sindicală revoluționară, aflată încă de la crearea sa sub conducerea partidului comunist.

Ca militant al P.C.R. și al sindicatelor din România, Gheorghe Tănase s-a aflat în primele rânduri ale muncii eroice dusă de comunisti în sinul muncitorimii pentru organizarea pe principii revoluționare, pentru crearea unui șir de organizații revoluționare de masă, pentru organizarea și conducerea luptei greviste a celor mai diferite categorii de muncitori împotriva ofensivei patronale, pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice. Activând cu precădere la Iași, numele lui Gheorghe Tănase e legat deci și în anii 1921—1924 de întreaga muncă și luptă a partidului dusă în capitala Moldovei: de activitatea secțiunii P.C.R., a comisiei locale sindicale, de existența școlilor socialiste și populare, a bibliotecilor, de lupta împotriva manifestărilor reacționare care izbucnesc în Universitate etc.

Desigur că în activitatea lui Gheorghe Tănase din acești ani s-au manifestat și o serie de lipsuri și greșeli. Să nu uităm că trecerea în noua etapă superioară s-a făcut chiar pentru partidul comunist însuși în condiții deosebit de grele.

FRAGMENTE DIN SCRISOAREA ADRESATĂ CONGRESULUI PARTIDULUI SOCIALIST ROMÂN — CONVOCAT LA 8 MAI 1921 — DE DEPUTATUL COMUNIST G. TĂNASE ARESTAT LA IAȘI

Tovarăși,

(...) Din umezeala ochilor dintre zidurile închisorilor ce zăgăzuesc restul lumii de noi strigăm muncitorimii, că singura cale de urmat este aceea jalonată de tezele Internaționalei Comuniste:

Cei sovăelnici în lături, cei necumpăniți, asemeni,

În rindurile noastre să între cei chibzuiți, cei ce nu precupețesc jertfa cind e necesară, cei care prin fapte nu tăgăduiesc vorbele lor, vorbe și fapte cari trebuie să se lege într-un tot armonios.

În numele arestaților comunisti ieșeni și prietenii din Închisoarea Centrală din Iași vă urăm spor la muncă.

Trăiască Partidul Comunist Român!

G. TĂNASE

Secretarul Secțiunii Iași, deputat al
țărănilor și muncitorilor din județul
Iași

DIN ARTICOLUL „PROCESUL TOVARĂȘULUI TĂNASE LA IAȘI”, PUBLICAT ÎN „LUMEA NOUĂ”

Ziua de 25 noiembrie 1919 va fi o zi de pomină în istoria socialismului din România. Procesul tovarășului Tănase a produs o vie mișcare în sinul muncitorimii din Iași. Localul Curții Marțiale a Corpului IV Armată a fost prea mic pentru miile de muncitori care au asistat la proces.

Procesul s-a transformat într-o adevărată demonstrație socialistă. Zeci de avocați din localitate care nutresc alte idei decât ale noastre s-au înscris pentru a lua apărarea tovarășului Tănase.

Tovarășul Tănase a vorbit până la orele 7 p.m. cind un delegat al mulțimii, care se adunase afară a cerut continuarea procesului într-un local mai mare ca Teatrul Național sau Circul Sidoli. Toată muncitorimea a stat neconținut în sala Curții Marțiale stăpinită de un elan de nedescris.

După terminarea procesului tovarășul Tănase a fost purtat în triumf de către mulțime și dus până la localul din strada Ghica Vodă. Aici s-a constituit un comitet permanent pentru apărarea lui.

DIN INTERVENȚIA LUI GH. TĂNASE ÎN PARLAMENT, 5 AUGUST 1920

Grevele care au avut loc până acuma sînt izvorite din nevoile adînci care frămîntă clasa muncitoare, din faptul că nu au ce minca, n-au ce trăi.

Lupta pe care o duc lucrătorii nu va putea fi oprită de nici o lege, singura lege care stă în viață fiind dreptul de existență al muncitorilor.

Scurta perioadă a activității lui Gheorghe Tănase ar putea fi redată simbolic printr-o curbă care a urcat vertiginos, prin contribuția sa efectivă la activitatea generală și consolidarea partidului comunist, a mișcării muncitorești revoluționare, ca și printr-o cădere bruscă, încheiată cu ieșirea publică din rindurile partidului. Acesta a fost începutul sfîrșitului său de militant al mișcării muncitorești. Încercările timide de mai târziu de a mai lua legătura cu organizațiile muncitorești n-au mai avut sorți de izbîndă.

Considerînd ca atare, acest gest reprobabil al lui Gheorghe Tănase, nu tindem cîtuși de puțin să-i minunimizăm marile merite avute, față de clasa muncitoare, de partidul și de sindicatele proletariatului român pînă la 1924. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, „aprecierea activității militanților revoluționari trebuie făcută ținînd seama de contribuția și de rolul pe care l-au jucat în fiecare perioadă a vieții lor, în fiecare etapă a mișcării muncitorești“. În perioadele de luptă pe care i le-am evocat, Gheorghe Tănase a militat cu toată ființa sa pentru ceea ce partidul nostru, care atunci, la zămislire, a fost și al lui, poporul nostru înfăptuiește cu succes astăzi.

M. C. STĂNESCU

INSEMNAȚII DIN ÎNCHISOARE ALE LUI GHEORGHE TĂNASE

1920

12.II. Ordine de la Siguranță să fiu suspectat și ținut îndeaproape vedere.

16.II. Directorul închisorii mă anchetează asupra scrisorii adresate regelui și găsită asupra-mi la inspecție. Răspund: „Ca socialist imi voi face datoria oriunde și oricînd“.

17.II. Declar greva foamei pentru motivul că nu-mi dă voie să citesc și să mă plimb în curtea deținuților.

18.II. Directorul imi acordă cărți și dreptul de a mă plimba: încetez greva foamei.

14.III. Protestez la director contra nepriimirii delegației de la București care avea învoirea de a mă vizita.

17.III. Primesc nenorocita veste a arestării tovarășului M. Gh. Bujor.

18.III. Declar iar greva foamei. Se folosesc metode drastice împotriva mea.

19.III. A doua zi de grevă a foamei. În urma unei discuții cu directorul închisorii, îi strig: „Trăiască revoluția“.

20.III. A treia zi de grevă a foamei. Cer Ministerului de Justiție o anchetă.

21.III. Directorul cedează. Voi primi vizitatori și mîncare de casă.

Pagină realizată în colaborare cu Sectorul din Iași al Institutului de studii istorice de pe lângă C.C. al P.C.R.

Tabloul lui Gh. Tănase aparține pictorului C. Agafiței și se află la Muzeul de istorie a Moldovei.

IMAGINEA OMULUI — ghid de acțiune socială

(continuare din pag. 1)

Alte științe, ca psihologia sau sociologia privesc omul așa cum este el în realitate, imaginea omului fiind de astă dată o reproducere în plan teoretic a unor trăsături caracteristice omului viu: este imaginea omului așa cum apare observatorului. Desigur că aceași concepție — cea a idealului cultural și cea a realității observate — și, respectiv, cele două imagini ale omului — omul așa cum este și omul așa cum trebuie să fie —, pot să existe și să interfereze într-una și aceeași concepție. Le-am separat pentru a înțelege cu claritate orientarea diverselor programe de acțiune socială. Or, din acest punct de vedere, observăm că toate concepțiile sociale pre- sau nemarxiste oscilează continuu între două soluții extreme și unilaterale. Ele propun sau reformarea societății, a instituțiilor și a moravurilor pentru a le face conforme cu o pretinsă natură umană etern imuabilă, sau reformarea lăuntrică a indivizilor pentru a-i face conformi cu normele și valorile reale. Principiile acțiunii sociale sînt deduse fie din doctrina etică, fie din cea politică.

Gîndirea marxistă, înțelegînd dialectica complexă a raporturilor dintre societate și individ, a elaborat o nouă imagine a omului. Nu există om în general, după cum nu există nici societate în general. „Personalitatea în genere este sau «în genere» o abstracție sau noțiunea abstractă a personalității“ (Marx). Punctul de plecare marxist este cel al vieții reale și al omului real, al omului istoric, așa cum există el într-o societate istoric determinată. Acest om istoric real, produs al mediului social-istoric, este cel ce produce istoria, producîndu-se astfel și pe sine însuși.

Ca produs istoric și producător de istorie, omul se definește, în esență, ca ansamblu al relațiilor sociale. Aceasta înseamnă că omul, pe fiecare treaptă de dezvoltare istorică a societății, trebuie înțeles ca produsul ansamblului social; el este așa cum apare și societatea din care face parte, iar societatea nu poate fi altfel decît așa cum o fac oamenii în circumstanțe determinate. Rezultă astfel o reciprocitate a perspectivelor de cunoaștere și acțiune socială.

Karl Marx, definind comunismul ca umanism desăvîrșit, a condiționat acest umanism de înfăptuirea comunismului, adică de momentul reorganizării și reglementării raporturilor sociale pe principii umane. Umanismul real, autentic, ca întrupare a unui model de societate, înseamnă o apropiere, o cucerire a esenței umane. Modelul de personalitate umană este temeiul și scopul, dar și condiția și cauza mișcării istorice revoluționare care va soluționa pozitiv conflictul dintre om și natură, om și societate, om și om, existență și esență umană. Această imagine a omului se prezintă ca un model de umanitate, iar omul total, dezvoltat multilateral, apare ca „afirmare a unui etos care nu se lasă satisfăcut decît cu o totalitate infinită a valorilor“ (Marx).

Modelarea efectivă a omului total implică — ca o condiție a sa — modelarea efectivă, conștientă, a structurilor sociale, și invers, numai construind conștient o societate putem forja o personalitate liberă, plinar dezvoltată. În această viziune dinamică globală, imaginea omului așa cum este și imaginea omului așa cum trebuie să fie, interferează și se condiționează reciproc, rezultînd din unirea lor imaginea omului care se face, a omului angajat conștient în istorie, care-și află propriile dimensiuni în valorile și normele sociale. Noul model uman, ca sinteză între personalitate și societate, libertate și necesitate istorică, realizează din esență propriul său mediu de existență.

Acest model uman, teoretizat și preconizat de fondatorul socialismului științific, își găsește o împlinire reală în Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintarea României spre comunism. Din acest punct de vedere, Programul constituie — așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul la Congresul al XI-lea al P.C.R. — „o contribuție la patrimoniul universal al teoriei și practicii revoluționare“.

Programul partidului nostru enunță cu claritate și în baza unei analize științifice judicioase ideea că civilizația socialistă și comunistă, ca stadiu superior al organizării sociale, implică în cel mai înalt grad valorizarea personalității umane, asigurînd îmbunătățirea condiției umane și a calității vieții.

Obiectivele fundamentale ale acțiunii sociale a poporului nostru în noua etapă de dezvoltare, definite în partea a doua a Programului, își află motivația în teza umanistă după care omul este țelul suprem, rațiunea întregii activități și obiectivul central al politicii partidului și statului nostru.

Imaginea omului, care fundamentează teoretic Programul partidului de dezvoltare a României către o nouă etapă de progres și civilizație, constituie un ghid practic de acțiune pentru toți membrii societății. Formulînd cu claritate scopul și mijloacele acțiunii colective, Programul pune un accent deosebit pe libertatea de decizie și acțiune a individului, înțelegînd-o în datele praxisului istoric. Edificarea noii civilizații nu înseamnă numai — sau nu înseamnă în primul rînd — a face comportamentul uman conform unor norme și valori abstracte, ci a crea condiții optime pentru ca buna structurare și funcționare a sistemului social să fie adecvate nevoilor, intereselor, aspirațiilor și scopurilor umane. Dezvoltarea completă, totală a capacităților și aptitudinilor personale ale individului este motiv, condiție și consecință a dezvoltării ample și multilaterale a societății.

REPERE

la filmul politic românesc

Filmul politic românesc ciștișă treptat teren nu numai în preocupările studiourilor, ci și în conștiința publică, datorită unor izbutite lucrări, apărute în ultimii ani. O contribuție remarcabilă are în această direcție regizorul Manole Marcus, de evoluția căruia semnatul acestor rânduri este cel mai îndreptățit să se bucure primul. Și iată de ce: în cartea „Statui de celuloid” (Junimea, 1972) l-am socotit pe Marcus ca o reală speranță a cinematografului românesc, bazându-mă doar pe filmele lui din prima perioadă de creație — „Străzile au amintiri”, „Cartierul veseliei”, „Zodia Fecioarei”, „Canarul și viscolul”. Faptul mi-a fost reproșat atunci de mai multe voci critice care, acum, regretă desigur afirmațiile pripite.

Dar să lăsăm orgoliile și să ne întoarcem la filmul politic al cărui prim reprezentant a devenit Manole Marcus. „Canarul și viscolul” nu atît sfîrșitul primei perioade de creație, cît începutul celei de a doua. Era un film frumos mai întii prin febra cu care evoca momente din lupta ilegală a comuniștilor și apoi prin noutatea stilului, prin tonul convingător, prin semnele clare de maturitate pe care le aducea în regia noastră. Angajarea politică a lui Marcus se exprimase ferm și ea va fi confirmată convingător de filmul următor — „Puterea și Adevărul”. Trecem peste cîteva pelicule polițiste care, deși cu evident ton politic, nu pot intra în raporturi valorice cu cele pe care le disautăm — și ajungem la acest recent film, „Actorul și sălbaticii”, expresie limpede a maturității cuplului Titus Popovici — Manole Marcus și, în general, a maturității cinematografului noastre. Ugo Piro, unul dintre fruntașii filmului politic italian, spunea că șansa succesului acestei categorii de filme nu poate sta decît în excelența lor valoare artistică. De aceea ei, italienii, concentrează în această direcție cele mai dlese talente de care dispun. Sintem bucuroși să constatăm că și la noi a început să se procedeze la fel. „Puterea și Adevărul” a fost un exemplu, „Actorul și sălbaticii” e al doilea.

Prima idee bună a filmului a fost alegerea personajului principal, un personaj care, deși e de ficțiune, ne duce decis spre modelul real pe care îl urmează, în speță spre marele actor și animator al teatrului de revistă Constantin Tănase. Viața lui (de fapt o perioadă foarte scurtă din viața lui), atitudinea lui civică și politică deschisă, fermă, pusă în slujba demnității și libertății omului, îndreptată împotriva violenței oarbe a fascismului, împotriva aservirii țării, înfruntarea directă dintre artist și legionari — iată datele pe care se clădește filmul, datele principale, pentru că, în fapt, este evocată întreaga atmosferă a epocii dinaintea războiului într-un cuprinzător și sugestiv tablou social-politic. Momentul ales a fi axul narațiunii cinematografice este acela al pregătirii, de către Caratase (asemănarea de nume cu Constantin Tănase duce și ea spre identitatea reală a personajului) a unui spectacol de revistă în care cupletul său ataca violent — cu arma satirei, a risului demascator — expansiunea fascistă în Europa și ticăloșiile legionarilor de la noi. Tensiunea dramatică, excelent întreținută, emană din febra pregătirii acestui spectacol — pe de o parte și din eforturile și lipsa de scrupule cu care legionarii vor să-l împiedice. Punctul culminant al filmului, spectacolul oferit totuși, de Caratase, e un moment nu numai de elevată ținută artistică, dar și un act de mare curaj civic, de atitudine politică responsabilă, manifestarea temerară a unei conștiințe pentru care demnitatea omului și demnitatea țării sînt mai presus de orice. Caratase e un model, poate chiar mai mult — un simbol al ceea ce înseamnă artist-cetățean, artist-om politic.

Paradoxul aparent al filmului este că atinge un grad de concentrare politică a ideilor care-l străbat, în timp ce urmează un drum puțin obișnuit în asemenea ocazii: cel al teatrului de revistă și în timp ce folosește un actor eminent comic. Dar poate nici un alt artist n-ar fi putut realiza osmoza aceasta cum a realizat-o Tănase și este meritul cineaștilor că au recurs la serviciile lui postume. Avem aface așa-dar, cu un film de certă vocație politică al cărui mesaj convinge și emoționează, film realizat în cea mai mare parte cu mijloacele estradei și ale comediei. Tocmai în aceasta constă meritul regiei (și nu mai puțin al scenaristului) că a reușit nu să asambleze, ci să armonizeze genuri diferite, în așa fel ca întregul să nu aibă stridențe, să ne apară rotund și cursiv, agreabil și răscolitor, frumos și percutant, ușor ca un dans de balerină și grav ca un rechizitoriu acuzator ce se plătește cu viața, colorat cu mici aventuri amoroase și subliniat de tensiune dramatică, de suspens polițist etc. Toate acestea conviețuiesc în filmul lui Manole Marcus și regizorul le dirijează cu abilitate, cu eleganță, cu inspirație.

Meritele cuplului scenarist-regizor capătă accente cu totul deosebite datorită magistralei interpretări a lui Toma Caragiu (care-și oferă jumătate din nume pentru „botezarea” eroului său, cealaltă jumătate fiind luată de la Tănase). Pe o partitură generoasă, cuprinzînd momente de comedie (de ușor cbotatină chiar), de satiră, de lirism, de confruntare dramatică între oameni și bestii, Toma Caragiu se mișcă degajat, sigur pe el, cuceritor și provocator, purtînd în interior un colossal hohot de ris pe care îl distribuie cu mare seriozitate, purtînd în interior o distinsă gravitate pe care o distribuie cu zîmbetul lui în infinite nuanțe. Caratase e deci o imbinare între Caragiu și Tănase. Excelentă idee; actorul de ieri și actorul de azi într-o expresie artistică unică, într-o atitudine umană, socială, politică unică: apărarea demnității omului amenințat de violență și obscurantism. Prin aceste date „Actorul și sălbaticii” este poate primul film al nostru care va interesa spectatorul de pretutindeni. Căci sînt locuri în lume unde violența și obscurantismul agresiv amenință omul așa cum îl amenința la noi în deceniul patru al secolului.

Prin afirmarea limpede a mesajului, prin autenticitatea evocării epocii, prin unitatea dramatică a construcției, prin interpretarea excelentă (adăugăm contribuțiile remarcabile ale lui Mircea Albulescu, Mircea Diaconu, Margareta Pogonat) prin calitatea imaginii (Nicu Stan) și a muzicii (George Grigoriu), „Actorul și sălbaticii” se impune ca cel mai bun film politic românesc alături de „Puterea și Adevărul” și ca cea mai bună producție a anului 1974.

Ștefan OPREA

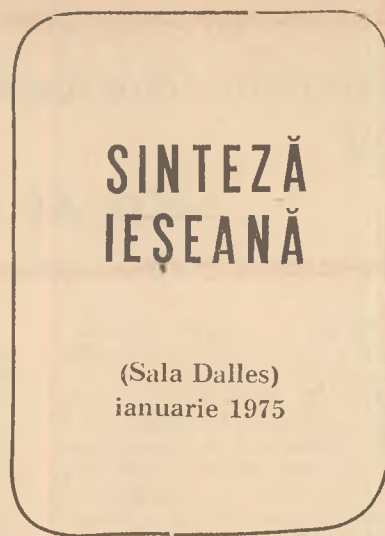
Citindu-l pe Gombrich, vom scrie: „Grecii spuneau că mirarea este începutul cunoașterii și că atunci cînd nu ne mai mirăm suntem în primejdie de a înceta să mai cunoaștem. Principala țintă pe care mi-am propus-o (...) este să restabilească în mințile noastre simțămîntul mirării față de capacitatea omului de a da ființă, cu ajutorul formelor, liniilor, umbrelor sau culorilor, acelor misterioase fantasmă ale realității vizuale pe care le numim tablouri”.

Pictori, sculptori și graficieni din orașul primei pinacotece și al primei școli de belle-arte a țării, și-au expus lucrările la sala Dalles din București. Consemnînd faptul că, o expoziție organizată de un centru cultural din țară este un eveniment așteptat cu real interes, subliniem că, prin expozițiile personale vernisate în anii trecuți, prin participarea activă la saloanele și manifestările colective din Capitală, actualitatea plastică a Iașului nu constituie o necunoscută. Repere sînt lucrările unor creatori de certă valoare, care, prin originalitatea scriiturii lor plastice s-au impus conștiinței publicului.

Temelia veche și străveche a artelor din Moldova, deschiderea pe care „școala ieșeană” o are spre interferență și asimilarea valorilor, artiștii care au direcționat etica și estetica creatorilor locului sînt tot atîtea subcapitole în istoria artei românești. Interesează continuatorii, aceia care, angajați întru servirea imperativelor majore ale culturii noastre, conferă creațiilor nota esențială, neconfundabilă, tonul elevat, pe care, generații de artiști și intelectuali au sădit-o, vlăstar prețios, în spiritualitatea Moldovei.

Actuala expoziție reunește, într-o selecție de calitate opere ale artiștilor din diferite generații, ilustrînd perioade, orientări, căutări.

Atmosfera moldavă o regăsim în peisajele lui Victor Mihăilescu-Craiu, artist în al cărui întm la-

borator opulența cromatică a paletelor folclorice se diversifică, adăugîndu-și subtilități și tonuri delicate, personale. Transformarea realității în fenomen plastic subiectiv se realizează prin spațialitatea riguroasă pe care Costache Agafiței, contemplator neliniștit și dinamic, o figurează în peisajele sale. Adrian Podoleanu, pictor care deține secretul poeziei subtile, este un liric prin excelență. El restituie picturii strălucirea de profunzime a pasteii, strălucirea minerală cu care ne-a obișnuit ochii nababul paletelor, Petrascu. Lumea lui Ioan Gănju are o firească nevoie de mișcare. Imaginile lui capătă un farmec imprezibil, elementele compozițiilor sînt filtrate, polemica dintre linie și culoare naște dialog dinamic, comunicare directă. Atrag atenția lucrările de grafică semnate de Constantin Rădinschi, formulări plastice ritmate, peisaje enigmatice cu lumină surdă și sculpturile lui Vasile Condurache, atent și sensibil interpret al fizionomiei și psihologiei modelului. Motive simbolice interesante

sînt în pictura lui Ioan Petrovici și în grafica Ecaterinei Popp Petrovici. Un act de pietate față de figurile ilustre ale neamului dovedesc sculpturile portrete semnate de Iftimie Birleanu și Alexandrina Dimitriu.

Justificare a citatului de la începutul cronicii aflăm în lucrările pictorilor Dimitrie Gavrilcan, Dan Hatmanu, Liviu Suhar, Val. Gheorghiu, Corneliu Ionescu, Francisc Bartok și ale sculptorului Neculai Păduraru. Pătrunși în sala unde sînt grupate lucrările artiștilor numiți, încercăm sentimentul că vom învăța din nou arta de a ne mira. Spectatorul, beneficiar al plăcerii estetice și al încîntării, redescoperă aerul colorat, implicațiile în mit și în istorie, vinătorii converșiți la magie, carcasa mozaicată din picturile lui Dimitrie Gavrilcan; află o nouă și interesantă fază a picturii lui Val. Gheorghiu în care calitatea intelectuală a reprezentărilor, în pofida hieratismului, deține putere cromatică simțită; resuscită muzica stranie a personajelor fără dimensiuni reale, personaje care implică timpul, create de Liviu Suhar; călătorește pe teritoriile adesea convulsionate din pictura, totuși, poetică, a lui Francisc Bartok, pentru a afla calmul, rigoarea și armonia volumelor picturale în pinzele lui Corneliu Ionescu; Dan Hatmanu cifrează cu vervă și cu știința semnificației semnului, imagini ale Iașului de ieri și de azi; revelator este contactul cu lucrările sculptorului Neculai Păduraru: forme agasate parcă, de propria lor maleabilitate, dramatism ce din timpuri primordiale i-a fost pecete omului, minie echilibrată de umor, volume în spațiu care incită și care nu sînt hărăzite uitării.

Am încercat să consemnăm un eveniment cultural bucureștean: expoziția, prin ținuta selecției, dar în special, prin operele celor cîteva talente de excepție pe care le cuprinde, își merită o dezbatere aprofundată și amplă.

Cristina ANGELESCU

V. Mihăilescu CRAIU :

„Iarnă”

I. GĂNJU :

„Obiceiuri”

Filarmonica „Moldova”

CORNELIA VASILE MIRCEA-DAN RĂDUCANU

Numele lui Paganini continuă să exercite o atracție irezistibilă atît amatorilor de muzică (mai ales a celor aflați la începutul contactului cu această artă), cît și asupra violoniștilor (mai ales a celor tineri, aspirînd spre performanțe tehnice). Diletant ca gîndire constructivă, teatral în expresie, Paganini rezistă totuși trecerii timpului prin prospețimea aproape copilărească a demersului său: chiar muzicianului eterat, scinteierea țesăturii sale violonistice îi poate oferi un intermezzo agreabil, adesea chiar seducător. Succesul de public, realmente deosebit, pe care l-a avut Cornelia Vasile, interpretînd împreună cu orchestra ieșeană Concertul nr. 1 în re major pentru vioară și orchestră apare astfel justificat. Firește, el s-a datorat și calităților intrinseci ale tinerei interprete: sensibilitate, temperament, fantezie, personalitate, mari posibilități tehnice. Execuția a păcătuit însă uneori prin inconveniente ritmice: ritmuri insuficient finalizate expresiv, orchestra, corectă, nu a sfluit îndeajuns.

Sub bagheta lui George Vintilă, orchestra a mai executat, în primă audiere o lucrare de Aurel Popa — Muzică de concert pentru orchestră de cameră — (care a apărut nesemnificativ și ca valoare și ca interpretare, trezînd doar nostalgia altor creații românești apte a reprezenta mult mai concludent efervescența creatoare actuală...), precum și Simfonia I-a în do minor de Brahms. Prin interpretarea acesteia din urmă, una dintre capodoperele creației brahmsiene, pagină simfonică de generoasă inspirație, de spiritualitate nobilă și profundă, George Vintilă a reușit din nou să atingă un indice valoric ridicat, înscriind și acest moment printre propriile sale reușite și totodată printre reușitele notabile ale orchestrei ieșene și ale acestei stagiuni.

Recitalul de sonate beethoveniene, oferit de pianistul Mircea-Dan Răducanu (interpret ale cărui calități l-ar face apt unor mai dese apariții în public), s-a reliefat ca un moment de limpezime. Echilibrat temperamental, lucid și perfect controlat în execuție, ferm în intenții, sensibil și cald cu măsură și discreție, Mircea-Dan Răducanu are puterea de a capta pe ascultător prin lumina pe care o proiectează asupra textului ce-l parcurge, reușînd să și-l apropie, dîndu-ne iluzia unei trăiri prin proprie înțelegere.

Fiecare dintre cele trei sonate (op. 10 nr. 3 în re major, op. 26 în do bemol major și op. 57 în fa minor, „Appassionata”) a fost individualizată nu atît sub specia interesantului cît sub cea a veridicului.

Liliana GERMAN

Teatrul muzical „N. Leonard” — Galați

„VALURILE DUNĂRII” de George Grigoriu

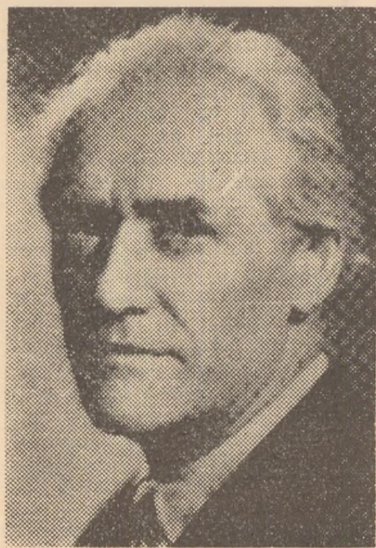
Avînd drept pretext, pentru noua sa operă, valsul „Valurile Dunării” — motiv de a-l evoca pe autorul Iosif Ivanovici (1845—1902), figură de referință în istoria muzicii românești, George Grigoriu ne prilejuește încă o dată bucuria de a-i aprecia chemarea pe care o are pentru acest gen muzical. Compozitorul și libretistul (Aurel Stărin) au meritul de a fi sesizat tot ceea ce era necesar a se ști despre și cu privire la viața și activitatea celui care prin intermediul unanimității sale apreciatului său vals „Valurile Dunării” a făcut să se vorbească peste hotare în termeni elogioși la adresa muzicii românești. Cum asemenea lucrări își au rolul și rostul lor, era de așteptat ca autorii să nu fi cedat atît de ușor — în tratarea temei — formulelor prea cunoscute ale genului. Cu toate acestea, opera „Valurile Dunării” are un suport muzical care atrage, sună plăcut, emoționează chiar; vezi admirabilele arii „Imi curge în vine sînge românesc”, „Muzică”, „Didona”. Ca libretist, Aurel Stărin — nici el la prima întîlnire cu opera — face dovada unor calități materializate cu umor și bun gust în acest nou text, cu toate că unele inflexiuni dulcele dăunează construcției dramatice.

Interpreții (cor, soliști, actori, orchestra) au asigurat noii opere a lui George Grigoriu condiții dintre cele mai bune. Fără să propună soluții regizorale deosebite în ce privește punerea în scenă a spectacolului (regia B. Dumitrescu și T. Ghițescu-Ciurea), îl are conducător muzical pe dirijorul Gabor Kiss, autoritar, prompt în toate intervențiile.

Se cîntă îngrijit, nuanțat, totii cei angajați în acest spectacol avînd un motiv de legitimă mîndrie în contribuția adusă la omagierea unui fiu respectabil al urbei lor. Iată și numele cîtorva dintre soliștii și actorii care, de asemenea, au merite laudabile în lansarea noii opere a lui George Grigoriu: Ion Frigiolu, Lucia Țibuleac, Lili Munteanu-Chiper, Jean Segal, Tamara Alexandru Cicerone, Ognef, Mariana Coidum, Corneliu Mărgărit, Nicolae Urziceanu, Nicolae Urdăreanu, Al. Chiper.

Ca scenograf, Mircea Nicolae a preferat linia simplă, neforțînd în nici un fel nota. Pe același arși figurează și numele tinerei maeștre de cor, Carmen Capato-Velincov, a cărei contribuție e remarcabilă. În schimb, nici de data aceasta baletul nu reușește să spună mare lucru și, de altfel, nici partitura nu-l avantajează; maestrul coregraf, Trixy Checaș.

Dem. POENARU

GEORGE POPOVICI

Publicul, oamenii de artă, toți iubitorii adevăraților teatru, participă azi cu o adâncă îndurare la momentul despărțirii supreme de actorul și de omul George Popovici. Dispare, așadar, încă unul din stâlpii artelor teatrale românești, interpret care a slujit cu dăruire și abnegație, vreme de șase decenii, scena lașului, însușeștând peste trei sute de personaje dintre cele mai celebre și mai dificile ale literaturii românești și universale.

George Popovici a făcut parte din generația lui Miluță Gheorghiu, C. Rămadan, Costache Antoniu, Gh. Calboreanu, N. Meicu, N. Șubă, figuri de prestigiu care au dus înainte școala realismului teatral românesc, preluată de ei de la profesorii ca Mihai Cozoreanu sau State Dragomir, de la artiștii ca Aglae Pruteanu, Radu Demetrescu, Agata Birsescu, Vernescu-Vilcea, Vasile Baldescu, soții Cuznichi și alții alții. A avut ocazia să studieze jocul lui Sarah Bernard, al lui Norelli, Marioara Ventura, Aglae Pruteanu. Au urmat, stagiune cu stagiune, treptele marilor creații: de la Lică chitaristul din „Dezertorul”, la Laerte din Hamlet (cu Șt. Braborescu în Hamlet) și de la Leonșii Iago sau Wurm, de la Ștefăniță-Vodă la Vlatcu, de la George Duleanu din Gaițele la dirigența și vioara lui Horia, de la Raskolnikov din Crimă și pedeapsă și Luca din Azilul de noapte la Karenin și rolurile de eroi din piesele noii dramaturgii românești: Petru Arjoca din Cetatea de foc, Pavel Golea din Surorile Boga, moș Gavril din Poarta de Paul Everac, Mihai Buznea din Anii negri: Harap Alb de G. Vasilescu după Creangă, în care realizează o interesantă și grea compoziție în rolul Spînușului. Despre rolul șoșului din Mama de Căpek a scris rînduri elogiatoase G. Călinescu; Sadoveanu, Ibrăileanu, Otilia Cazimir, Tapircă, îl apreciază în toate interpretările din piesele istorice, dintre care Neamul Șoimăreștilor, dramatizarea lui Mihail Sorbu, pusă în scenă de Ion Sava, Regizori ca A. I. Maican, N. Massim, Dan Nasta, Ion Olteanu, N. Moldovanu, N. Al. Toscani, Sorana Coroamă își sprijină adesea concepția spectacolelor pe talentul și pe conștiințiozitatea lui George Popovici.

Cu fața severă, încadrată de cute adânci, cu ochii pătrunzători, cu un glas care trecea de la asprime și vigoare la moliciuni și la căldura confesiunii intime, interpretul se mișca ușor de la comedia la dramă. În comedie, prin tranzițiile bruște, punctând cînd e cazul, substraturi patologice, realiza efecte de profunzime. Surprinderea pragurilor de iritabilitate, a momentelor de inconștiență în logica afectivă a eroilor constituia baza pe care interpretul reliefa personaje

tragice, relevind complexe nervoase ce-și au punctul de rezam și în realitățile sociale: Wurm din Intrigă și iubire sau Leiba Zibal din dramatizarea lui O. Fălcia de Paști, Iago din Othello, pînă la intelectualul răvășit de chinuțoarele contradicții ale conștiinței care e Judecătorul Gaunt din Winterset („Pogoară iarna”) de M. Anderson.

Aproape fără gesturi sau cu o gesticulație extrem de redusă, cu o privire, cu o pauză — interpretul regretat de noi azi, fiind unul din maeștrii jocului fără vorbe — cu un simplu rictus sau cu un zîmbet împietrit care treptat se încălzește sau se preschimbă în severitate, izbutea să comunice sălbi o frământare puternică, o dorință reținută, un sentiment înăbușit, desemnînd astfel profilul sufletesc al personajului. Vlatcu al său își datoră în mare parte măreția schimbului de priviri mute cu Român-Grue „pavăza și scutul” domniei.

Cum vom uita, decl. atîtea și atîtea momente de răscălire sufletească, de sondaj în propriul nostru univers sufletec pe care artistul ni l-a înlesnit? Și cum îl vom uita, mai ales, pe omul G. Popovici a cărui modestie, atunci cînd era vorba de persoana sa, se înamăna cu înalta conștiință a demnității de actor, atunci cînd era vorba de profesie? A ofițat cu pasiune autentică, nezmotomăasă, cu convingere și patriotizm, cu o abnegație care a rodit în suferințele urmașilor, a elevilor săi, pe scenă, la Institutul de Teatru „Matei Millo” din Iași, unde a funcționat ca profesor, și chiar în momente de destindere, pretutindeni sădînd încredere, apreciînd esențialul, deolind înfumurarea și artificialul.

A plecat cu fruntea senină, cu inimă liniștită ca un om care și-a îndeplinit, firesc o frumoasă și nobilă misiune, mîștirea artel care, pentru el, mai mult decît pentru oricine, s-a identificat cu mîștirea și mesajul celei mai adînc și severe cuvînt și omniei. Așa l-am putut vedea și la ultima sa manifestare ca artist, acum trei luni, la o Impresarie radiofonică: instinctul și reflexul marelui interpret a biruit firavla puterii, sleite de obseala atîtor biblioteci de roluri inmagazinate, însuflețite, înțelese, evocate de el.

Pentru acestea toate îl sîntem datorii recunoștința conștientă în străvechea urare, după dătină, Să-i fie țarina ușoară! Amintirea lui George Popovici să se perpetueze veșnic, prin noile generații de actori, asigurînd gloria viitoare a teatrului românesc!

N. B.

Memoria peliculei

Destul de reușită pelicula dedicată pionierilor cinematografului românesc, semnată, după cite se pare, de ei înșiși, reușită într-un emoționant colaciu al amintirilor cinematografice. Puține cite sînt, cele citeva imagini din preajma Măreștilor primului război mondial, precum și cele cuprinzînd secvențe ilustrînd momentul apoteotic al insurecției; cele citeva instantanee surprinzînd în cotidian personalități ca Iorga și Enescu; insfirșit chiar și acele pelicule, cu substrat satiric, înfățișînd parlamentul burghez care, vorba lui Caragiale, după o încăierare în regulă, nu catadixea să încropească, la repezeală, în prezența aparatului de filmat, un epilog gen „pupat piața Independenței”, — așadar toate astea și altele, cite or mai fi fiind, se inscriu într-un remarcabil activ a ceea ce numim memoria peliculei, — inestimabilă „addenda” la paginile de istorie din cuprinsul cărora sînt, în fond, decupate.

Astăzi, cînd cinematograful a depășit de mult epoca pionieratului, posibilitățile, dar și exigențele unei contemporane memorii a peliculei sînt, evident, simțitor sporite. Ea are a include, în mod firesc, tot ceea ce, ca eveniment sau personalitate umană, exprimă definitivul profilului moral și spiritual al unei epoci, de o remarcabilă efervescentă, Sadoveanu și Blaga, Arghezi și Otilia Cazimir, Că-

linescu, Vianu, Ralea, Camil Petrescu sînt cu siguranță prezenți pe pelicule de film. Chiar dacă unele din ele nu-s decît rodul unor acțiuni întimplătoare. Or, unor asemenea sporadice inițiativa e timpul să le ia locul o acțiune organizată, bazată pe discernămint și atență valorizare a profilului spiritual contemporan. În care sens un medallon „George Lesnea și Iașul” nu se vrea decît o sugestie. La care se pot adăuga multe, multe, altele...

N. IRIMESCU

Tele...grame

Despre varietăți variabile

Programele de varietăți constituie marea problemă a televiziunilor de pe mapamond. În dorința de a oferi telespectatorilor nu numai ceea ce se pare că le place, ci și ceea ce le-ar putea place, o emisiune de varietăți nu este neapărat numai o adunare de numere muzicale, comice și dansante. Spectacol, în sensul cel mai bun al cuvîntului, poate fi și poezia, și interviul cu un om de știință sau cu un mare creator de mașini electronice, ori un sociolog (experiența emisiunilor de album-dumincial ale televiziunii noastre vine să confirme acest punct de vedere). ● Indicele de audiență (adică numărul de telespectatori prezenți în fața ecranelor) este mai puțin important în aceste cazuri, pentru că și cele mai bune emisiuni au la început un indice scăzut din cauza necunoașterii. Interesul telespectatorilor pentru emisiuni de genul acesta este foarte mare; oamenii așteaptă de la micul ecran nu „distracții pustii” ci emisiuni de conținut, chiar dacă e vorba despre „varietăți”. ● Varietăți este pluralul lui varietate, iar sensul acestui cuvînt nu se reduce doar la muzică ușoară. O dovadă concretă poate fi găsită în opiniile exprimate de telespectatori, cu privire la cele mai bune emisiuni ale anului 1974, opinii care au stat la baza decernării premiilor oferite de cea mai importantă publicație TV din Franța „Télémagazine”. Majoritatea emisiunilor premiate au fost din domeniul informației și educației: Intîlnirea marilor reporteri, Dosarele ecranului (emisiune istorică), Insula copiilor (emisiune didactico-muzicală pentru cel mic) ș.a.m.d.

Interesante concluzii. Nu vi se pare?

Alexandru STARK

TOP CRONICA RTV—IAȘI NR. 7

— secția română —

1. Cînd băieții ne privesc (M. Dragomir — Angela Similea);
2. Atlantida II (E. Tunaru) — Experimental Quintet;
3. Ce frumos știi tu să minți (F. Delmar) — Ioana Negriloiu;
4. Copiii păcii (L. Tudan) — Roșu și Negru;
5. Un mic cuvînt (R. Oschanitzky) — Aura Urziceanu;
6. Scoica (N. Moraru) — Icar;
7. La noapte te voi răpi (M. Țicu) — Adrian Romcescu;
8. Sora mea cea mică (M. Constantinescu) — Mihai Constantinescu;
9. Aș dori (P. Creșu) — Cristal;
10. Cocorii (I. Stepan) — Pro Musica.

— secția străină —

1. Tell Me Why — Alvin Stardust;
2. Love Hurt — Nazareth;
3. Mr. Jack — I Pooh;
4. Only You — Ringo Starr;
5. Beach Baby — First Class;
6. Ma! He's Making Eyes at Me — Lena Zavaroni;
7. Die Kinder der Sonne — Nina & Mike;
8. Now I Am Here — Queen;
9. Ne pleuret pas, mammy — Gill Marshall;
10. Please, Mr. Postman — The Carpenters.

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMINTULUI UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA” IAȘI

anunță scoaterea la concurs a următoarelor posturi:

Facultatea de matematică

- Conferențiar la Catedra de geometrie și mecanică, disciplinele Geometrie, Aplicații ale geometriei operaționale la cercetări operaționale (curs opțional), Geometrie diferențială, învățămînt fără frecvență, Alte activități, poziția 12;
- Conferențiar la Catedra de algebră, probabilități și cercetare operațională, disciplinele Algebră, Alte activități, poziția 7.

Facultatea de biologie și geografie

- Conferențiar la Catedra de geografie, disciplinele Geografia solurilor, Probleme speciale de geografia solurilor R.S.R., Cercetarea și ameliorarea solurilor, poziția 13.
- Șef de lucrări la Catedra de geografie, disciplinele Cartare geomorfologică, Geomorfologie, Geomorfologie dinamică, Omul și mediul geografic, poziția 21.
- Șef de lucrări la Catedra de geologie-mineralogie, disciplinele Mineralogie, Zăcămintele minerale utile, Mineralogia solurilor, Geofizică, poziția 18.

Facultatea de filologie

- Lector la Catedra de limbi și literaturi germanice, disciplinele Literatură și civilizație engleză, Literatură engleză, Curs practic de engleză, poziția 12.

Facultatea de științe economice

- Conferențiar la Catedra de economia, organizarea și planificarea industriei, construcțiilor și transporturilor, disciplina Economia industriei, poziția 4.

Candidații la concurs vor depune la secretariatul rectoratului Universității „Al. I. Cuza” Iași, Calea 23 August nr. 11, cererea de înscriere, împreună cu actele prevăzute de Legea nr. 6 privind Statutul personalului didactic din Republica Socialistă România, publicată în Buletinul Oficial, partea I, nr. 33 din 15 martie 1969 și de Instrucțiunile Ministerului Învățămîntului nr. 84539/1969.

Termenul de depunere a actelor este de 30 de zile de la data publicării acestui anunț.

Concursul va avea loc la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, în termen de 4 luni de la expirarea termenului de înscriere.

Cei care funcționează într-o instituție de învățămînt superior sînt obligați să comunice în scris, rectorului acesteia, înscrierea la concurs.

Informații suplimentare privind condițiile de înscriere la concurs se pot obține la secretariatul rectoratului Universității, telefon nr. 40967.

Termenul de înscriere la concurs se socotește de la data publicării anunțului în Buletinul Oficial.

file de arhivă

KOGĂLNICEANU EDITOR

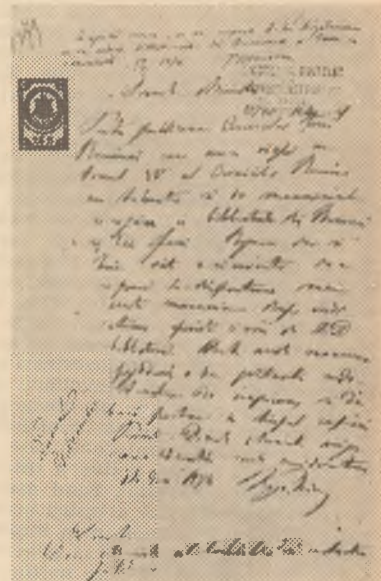
Printre multiplele preocupări pe care le-a avut Mihail Kogălniceanu, cea de editor a marcat un moment important în critica textelor și tehnica editării lor. Înzestrat cu un deosebit spirit de a cerceta și interpreta istoria, meticolos în tot ceea ce întreprindea, autorul „Iluziilor pierdute” a editat, în anii 1845—1852, Letopisețele Țării Moldovei. Douăzeci de ani mai tîrziu, apăreau Cronicile României sau Letopisețele Moldovei și Valahiei (1872—1874). Această reeditare, completată cu multe lucruri noi, după cum era și firesc, a necesitat o investigație exhaustivă în fondurile marilor biblioteci publice și particulare din țară.

Editorul, care începuse strîngerea, transcrierea și studierea cronicilor încă din 1833, afirma că „pretutindeni unde am aflat că există vreun letopisef manuscris, n-am cruțat nici timp, nici sacrificii spre a le putea dobîndi pentru studiere”.

Așa se face că în anul 1874, dorind să publice al patrulea volum și, avînd nevoie de unele manuscrise existente în bibliotecile din București și Iași, se adresează ministrului, care pe atunci era Titu Maiorescu, spre a-i înlesni consultarea lor.

Domnule Ministru,

Pentru publicarea Cronicilor Țării Românești, care acum încep cu tomul IV al Cronicilor României, am trebuință și de manuscrisele ce se găsesc în bibliotecile din București și Iași. Rugăm dar să binevoiți a încuviința de a se pune la dispozițiunea mea aceste manuscrise după indicațiunea specială ce voi da D(umnealor) D(omnilor) bibliotecari. Pentru aceste manuscrise făgăduiesc a da chitanță îndatoritoare de înapoiere și de bună

păstrare în tot timpul copierii. Primiți, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

(Mihail) Kogălniceanu
14 dec(embrie) 1874

D(omn)ului Dom(nului) Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice.

Solicitudinea cărturărească se dovedește și de astădată fructuoasă. Titu Maiorescu, care era reticent în astfel de situații, apostilează favorabil: „Se aprobă cererea, se va răspunde D(omnului) Kogălniceanu, se va ordona bibliotecarilor din București și Iași în consecință. 14/12 1874. T(itu) Maiorescu”.

Nicolae SCURTU

sport

DESPRE ADVERSARI...

Nu-i sportiv adevărat acela care-și dorește adversari slabi. Ce glorie îți poate aduce victoria asupra unei echipe de trei lulele?! Am auzit voci lamentîndu-se în legătură cu soarta naționale noastre de fotbal în campionatul Europei. Că a avut neșansa să cadă în aceeași grupă cu Spania și Scoția. Ei și? La mondialele din Mexic n-am fost în serie cu Brazilia, cu Anglia și Cehoslovacia? Și avem noi altă amintire fotbalistică mai frumoasă decît cea de la Guadalajara? N-avem. Ne-am confruntat cu echipe mari, le-am făcut față onorabil, deci se ivise prilejul să ne socotim și noi echipă mare și chiar ne-am socotit vreun an—doi, pînă ce temporizarea a intrat în desuetudine. Am renunțat la ea, dar n-am pus nimic în loc. Adversarii noștri din campionatul Europei, pe care i-am văzut duminică jucînd între ei, sînt puternici dar nu imbatibili. Spaniolii joacă frumos în cîmp, cu pase sigure, cu ruperi de ritm și schimbări de direcții, dar se pierd în apropierea careului și nu știu să fructifice ocaziile pe care și le crează. O apărare atentă le poate zădărnici relativ ușor orice tentativă de gol. În defensivă, deși sobri, lăsînd impresia unei depline siguranțe, au unele goluri pe care atacanții iscusiți le pot folosi în drumul spre poartă.

Cu scoțienii lucrurile sînt mai complicate. Au un joc orientat mult mai direct spre poartă, sînt mai explozivi și mai vigoși, au viteză mare, iar apărarea e mai masivă și mai sigură.

Dar cine își dorește adversari slabi nu-i sportiv adevărat. Cine vrea să joace cu echipe de trei lulele

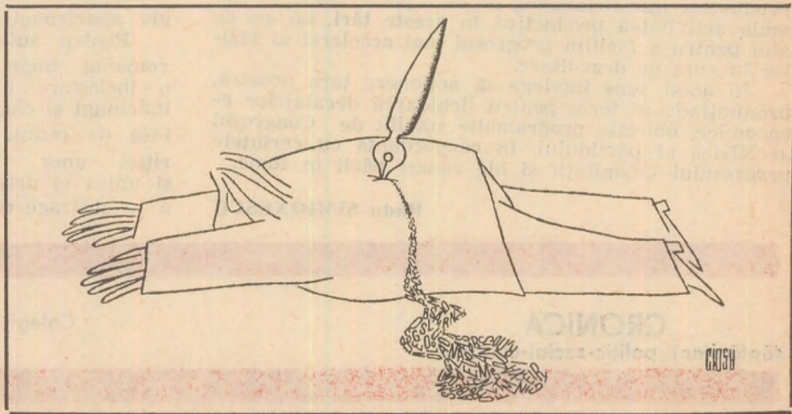
nu se poate socoti altceva. Așa că să ne bucurăm că avem adversari puternici în campionatul european. Dacă-i batem, vom avea prilejul să ne mîndrim foarte. Dacă ne bat, ne vom putea scuza onorabil.

Dar să așteptăm luna aprilie.

Pînă atunci să ne distrăm cu rezultatele din fotbalul intern aflat în febrile pregătiri. Rapid București, echipă de B, a întrecut pe F.C. Arges în două confruntări amicale, marcîndu-i șase goluri. Mai important însă este faptul că Dobrin s-a întors la echipa sa — sperăm că nu numai pentru turneul de pregătire în străinătate, ci definitiv; mirosul de prună e mai puternic în Trivale decît în Bănie. Să fie într-un ceas bun și să se întoarcă la echipele lor toți cei atrași de false magii spre alte locuri. Că omul, ca și pomul, se simte mai bine acolo unde i-a crescut rădăcina. Cîți fotbaliști valoroși, dezrădăcinați, nu s-au uscat pe scîndura de rezervă a unor echipe bucureștene!

Dar fotbalul — nu degeaba-i regele sportului — ne reține prea mult atenția, în timp ce echipele noastre de handbal, campioane naționale, obțin succese în confruntările europene. I.E.F.S. la feminin și „Steaua” la masculin au trecut în semifinalele Cupei campionilor, apropiindu-se cu pași siguri de victoria finală. Adversarii sînt din ce în ce mai puternici, dar nici ai noștri nu-s de colea, așa că așteptăm clipa în care vom vedea lucind în minile lor cupele Europei.

INTERIM

LICHIDAREA

decalajelor economice

În Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XI-lea al partidului, se subliniază că una din problemele de mare actualitate ale vieții contemporane este decalajul care s-a deschis între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare. Lumea contemporană oferă tabloul unor izbitoare contraste în ce privește gradul de dezvoltare economică a diferitelor țări și zone geografice. Imense decalaje separă grupul relativ restrâns al țărilor industriale, avansate sub raport economic, de majoritatea celorlalte state, rămase în urmă pe planul forțelor de producție și al nivelului de viață.

Specialiștii O.N.U. au evaluat produsul social mondial la 3.700 miliarde de dolari, ceea ce înseamnă — la o populație a globului de circa 3,7 miliarde — o medie pentru fiecare locuitor al Terrei de circa 1.000 dolari pe an. În realitate însă, în țările dezvoltate — în care trăiește 34 la sută din populația planetei noastre — venitul pe locuitor este de 2.400 dolari, în timp ce în statele sărace venitul pe locuitor dacă atinge 180 de dolari pe an. Acestea sînt cifre medii; la polii celor două categorii de țări discrepanța este și mai flagrantă: 3.085 și, respectiv, numai 85 dolari — adică un venit de 7 dolari pe lună. Ca expresie a acestei situații, acuin, în era celor mai spectaculoase progrese tehnico-științifice, cînd omul a reușit să-și croiască drum spre aștri, pe planeta noastră numeroase popoare se află într-o stare de cumplită inapoiere economică, milioane de oameni trăiesc în condiții de subnutriție, boli, analfabetism.

Pe buna dreptate, se arată în documentele Congresului al XI-lea, că rămînerea în urmă a unor țări este determinată, în primul rînd, de politica imperialistă, colonialistă, neocolonialistă, de relațiile de inechitate din trecut. Raportul Băncii Mondiale pe 1973 constată că rata creșterii în țările cele mai sărace, care sînt în parte și cele mai dens populate, va fi atît de scăzută încît, pînă în 1980, venitul pe locuitor va bate pasul pe loc sau va fi doar cu puțin mai ridicat decît în prezent. Iar aceasta contribuie starea inflaționistă din țările capitaliste, deteriorarea sistemului monetar, efectele crizei economice asupra țărilor sărace. Totul se adună într-o complicată rețea de dezavantaje care se traduce într-o situație fără ieșire, tocmai în acele țări în care nici natura nu a fost darnică, ba mai mult, provoacă, în plus calamități, noi nenorociri și pierderi.

De aceea, lichidarea subdezvoltării, asigurarea progresului economico-social mai rapid al țărilor rămase în urmă constituie o cerință primordială pentru dezvoltarea întregii omeniri, pentru realizarea unei colaborări și păci trainice în lume. Este evident că înlăturarea fenomenului anacronic al subdezvoltării ar contribui substanțial la creșterea, la potențarea resurselor economice mondiale, în avantajul tuturor țărilor. Subdezvoltarea, decalajele exprimate, însă, o limitare a posibilităților de valorificare largă, plenară nu numai a potențialului material existent pe glob, ci și a celui uman. Dezvoltarea insuficientă a forțelor de producție, gradul redus de înzestrare tehnică a muncii pe întinse zone ale planetei noastre determină, în cadrul acestora, obținerea unei reduse productivități a muncii sau, altfel spus, utilizarea pe plan real, numai a unei părți din forța productivă potențială a muncii, adică din ceea ce ar putea da aceeași muncă în condițiile unei înzestrări tehnice superioare, în beneficiul său și al dezvoltării în general.

Decalajele constituie un obstacol în calea participării pe bază de egalitate economică a tuturor statelor la schimburile internaționale, precum și în calea angrenării ample, active a tuturor țărilor în circuitul economic mondial, fiind astfel o frînă în amplificarea nestingherită a însuși acestui circuit. Adăugînd faptul că decalajele, prin implicațiile și repercusiunile lor, sînt de natură să genereze frustrare, suspiciuni, animozitate pe plan politic internațional, este lesne de înțeles de ce înlăturarea lor reprezintă o componentă esențială a noii ordini internaționale, a procesului general îndreptat spre întronarea unor noi raporturi între state, spre democratizarea relațiilor internaționale. În această lumină, documentele Congresului al XI-lea al P.C.R. relevă pregnant necesitatea statornicirii unor relații noi bazate pe respect reciproc, pe egalitate în drepturi între toate națiunile, pe neamestec în treburile interne ale altor state, pe respectarea dreptului fiecărui popor de a-și alege de sine stătător căile dezvoltării, de a fi stăpîn pe destinele sale, pe bogățiile naționale, de a avea acces la cuceririle științei și tehnicii și, totodată, la materiile prime și sursele de energie.

Așa cum e firesc, diminuarea și lichidarea decalajelor economice presupune un susținut efort propriu al tuturor țărilor în curs de dezvoltare, munca și eforturile fiecărui popor constituind factorul hotărîtor al dezvoltării economico-sociale. Este necesar, în același timp, ca popoarele și țările mai dezvoltate, îndeosebi cele care au realizat această dezvoltare și pe seama asupririi popoarelor slab dezvoltate, să acorde stateelor aflate în curs de dezvoltare un ajutor real, autentic. În acest sens se impune stabilirea unor relații echitabile între prețurile materiilor prime și cele ale produselor industrializate, pe de o parte pentru a stimula activitatea productivă în aceste țări, iar pe de alta pentru a facilita progresul mai accelerat al țărilor în curs de dezvoltare.

În acest sens înțelege să acționeze țara noastră, pronunțîndu-se ferm pentru lichidarea decalajelor economice, obiectiv programatic stabilit de Congresul al XI-lea al partidului, în concordanță cu cerințele progresului umanității și ale cauzei păcii în lume.

Radu SIMIONESCU

Există un sistem informațional în care intra de obicei țările cu o istorie și o cultură bogată, care nu au încetat să exercite o puternică influență chiar și după ce aceasta nu mai are o bază reală. Există țări și locuri pentru care ai impresia că istoria nu mai funcționează, sau altele în care a funcționat cîndva și, odată cu ieșirea din scena istoriei, interesul lor se pierde. Dacă istoria s-ar face într-adevăr după aceste fluctuații de impresii, ea ar fi foarte săracă. Se pare că Turcia intră în acest unghi. Călătorul care vine aici este de la bun început frapat de contrastul dintre imaginea istorică și imaginea pe care o descoperă. Este imposibil să nu asimilezi Turcia țărilor trecutului. Pe această „imagine” s-a creat o întreagă literatură. Dar emoționant este momentul cînd călătorul, mai ales cel din Balcani, descoperă Turcia altfel. O țară de un excepțional interes și o deosebită originalitate. Se spune că popoarele se despart de trecut rîzînd. Și Turcia se desparte de trecutul ei rîzînd. Îmi amintesc de citeva versuri, grăitoare în acest sens, dintr-o poezie a celui mai mare poet turc de azi, Fazıl Hüsnü Dağlarca: „Am ajuns în Egipt, Erevan Budapesta / și doar am iubit...” Sau: „mă întreb de ce ei au ajuns atît de departe / de ce eu am rămas în somn pe cîmpii”. Pe cei mai mulți poeți și pe cei mai interesați intelectuali de azi îi apasă această istorie, acești strămoși orientali care i-au ținut „în somn pe cîmpii”. Dağlarca este o conștiință istorică a Turciei, pentru că înregistrînd aîft de acut trecutul, versul lui încorporează și prezentul. Dar pentru a ilustra mai bine acest prezent, merită amintit un alt poet, care trăiește în exclusivitate prezentului, trecutul pentru el nefiind altceva decît o învălășeală de sînge și fum. Este vorba de Tahsin Sarac, poet și traducător de excepție care îmi spunea că nu iubește Istanbulul, tocmai pentru că îi amintea prea mult de istorie. El trăiește la Ankara, orașul alb dintre munții Anadoliei. N-am văzut un om care să iubească viața ca Tahsin Sarac. După două infarcturi nu se clatină și desfile periculosul care îl pîndește în trepidanta sa activitate socială. Acolo, într-o seară, la o șezătoare literară dedicată lui, mi-am dat seama de locul pe care îl ocupă în inimile prietenilor săi. Un om iubit de oameni, răsplătit prin iubire de semenii. Aversiunea unor intelectuali de frunte, turci, pentru Istanbul, oraș dealtfel amețitor, este pe de-a-întregul întemeiată. Orașul amintește de un trecut opus în multe privințe prezentului: perpetuează, încă, o imagine istorică, se desprinde greu de amintiri: un oraș cu neputință de a fi controlat.

Țara aceasta care încearcă o plină și totală renaștere îl trage greu după sine. Istanbulul rămîne o îmbinare de intuitiv și lumină, de rai și infern. Cine a gustat din slava și noroii lui se desparte greu de el. Îi blestemă, poate, zgomotul și praful, cartierele descumpute, sărăcia și bogăția, dar nu se rupe de el, pentru că, mai mult decît oriicare alt oraș, îți oferă o idee perfectă de turn-babel, o plenitudine a existenței și o iluzie apăsătoare de libertate. În „raiul” său vezi copii dormind în ploaie pe sub poduri, dar și mașini de lux americane; vezi hamali, ale căror fețe amintesc de vechii jenerici, cărînd greutăți impresionante, dar și oameni

jurnal de călătorie

ÎNTRU DOUĂ CONTINENTE

În cele mai peștice mode occidentale. Un miros de pește și de seu îl subțoa neîntrerupt. E un dinozaur uriaș cu falci și colți tociți de vreme, în care oamenii foiesc ca niște larve ridicîndu-se și coborîndu-se în istorie, cătăriindu-se pe vestigiul și aprinzîndu-si acolo luminile caselor. Sînt cartiere sortite definitiv promiscuității, în timp ce altele etalează luxul european. Bogății sînt retrași în partea asiatică, în cartierul Moda. Ca o curiozitate, zărele Istanbulului de-a doua zi a zor seară, și rețin o glumă a unui gazetar italian: cotidienele din Istanbul anunță astăzi crima care se va întimpla mîine. Dacă un șofer vrea să-și croiască liberă cale, îngroapă mina în claxon și trece în viteză, răscolind străzile într-un zgomot de nedescris.

Interesant este Istanbulul ca bazar: mai întii el e un bazar istoric. Cred că aceasta este ideea arhetip după care se constituie întreaga viață comercială, de la „trufandale” pînă la frapantele și delirantele obiecte din metal realizate aproape cu un morbid gust al detaliului, pînă la anularea utilității. Aici se cum-pără și se vinde tot, neexistînd stradă, colț care să nu-și ofere întregul „inventar” pe aproape 90 de km de contraste: lumina cu întunericul, slava cu noroii. În acest vacarm, strălucit cochec, cău-tător de istorie, se pierde.

Dar există în Istanbul și frumusețe pură: Bosforul. Valurile lui imperiale ogli-desc siluetele străvechi ale palatelor cîndva vii, acum liniștite. În această liniște poți să rememorezi în tăcere un lux straniu, oriental, ca în poezia lui Ion Barbu „Nastratin Hogea la Isarlık”.

Există, deasemenea, o frumusețe spirituală care nu știi cît de legată este de

aceea a palatelor „scufundate” în Bosfor, dar ea se poate vedea în craniul babilonic al Istanbulului. Moscheele, acești șerpi astrali, dau orașului o înfățișare stranie. Trecînd peste Cornul de Aur, vedem turnurile lor în care difuzorul a luat loc muezinului. Moscheea A'bastră, cea mai mare clădire de acest gen din Istanbul și din întreaga Turcie, ridicată de sultanul Mehmet și multe altele, constituite din piatră și marmură au șansa duratei în timp. A te declara ateist este, aici, un act revoluționar deși, din cauza rezistenței, chiar și cele mai progresiste grupări caută o împăcare cu religia. A te declara ateist înseamnă, totodată, a pierde sprin-jinul și creditul multora. Sînt căpetenii care se gîndesc la o dirijare spre acțiune a mulțimii, fără să-l „detroneze” deocamdată pe A'ah, dar să anihileze treptat firele unei religii puternic înrădăcinate în mințile oamenilor. Neștiința de carte îngreunează însă foarte mult acest proces și amină într-un prea îndepărtat viitor roadele civilizației. O puternică propagandă este întreținută, în schimb, prin intermediul televiziunii, imaginea compensînd lipsa științei de carte.

Cineva spunea că tîrziu și-au dat seama turcii de interesul turistic. Și mai ales, în ultimii ani, se duce o acțiune de conservare și îngrijire a vestigiilor. În Ankara, muzeul hitit este o minune a fanteziei. Dar nu poți trece fără uimire pe lângă ciudata Aia Sofia (Sfînta Sofia) din Istanbul, catedrală bizantină, transformată în moschee și care în prezent își etalează frescele, cezvelite, îmi închipui, nu demult. De asemeni, catedrala de sub pămînt cu zeci de coloane, amintind de armonia templelor grecești, invadată de apă, într-un fel unică, țintă de mare atracție a tuturor turiștilor și călătorilor.

Înre sate și orașe există o mare deosebire. În timp ce primele se hrănesc din viața lor atemporală, în afara spațiului tehnic, orașele se europenizează, se întemeiază pe un trafic misterios de influențe. O astfel de situație produce adevărate migrări. Într-o zi țaranul își ia lumea în cap, bînuind că un alt rîu decît cel al unui mediu arid nu-l mai poate pîndi. Și atunci pleacă spre oraș, cu gîndul la străzi, la televizoare, la mașini și minijupe, cu gîndul la toate atracțiile civilizației actuale. Dacă vei trece la o oră de vîrf pe Beolu, artera principală a Istanbulului care îi atrage irezistibil, sau prin bazarele lui, z. vei vedea, oameni calmi, tăcuți ca însăși istoria. Există și migrări spre Europa sau spre alte continente. Dar nu această e trăsătura fundamentală a Turciei de azi, unde construcția și efortul regăsirii în istorie și prin istorie ocupă un loc important. Linița principală se poate observa într-un efort interior, de europenizare. Pe de altă parte, chiar între orașe ce poartă drapelul acestui efort există mari contraste. Ca, de pildă, între Ankara și Istanbul. Ankara e exponentul spiritului nou. Îl simți atît în afară, cît și în gîndurile și în gesturile oamenilor mai luminați, care se pregătesc să facă ceva. Podul nou care unește cele două continente mi se pare marele semn al unui început.

Nicolae IOANĂ

lumea în literatură

Un roman al sudului american

Reprezentantă de seamă a literaturii sudului, Ellen Glasgow (1874—1945) a dobîndit prin cele douăzeci de volume de proză o adevărată notorietate în cadrul beletristicii americane interbelice.

Suferind din plin consecințele războiului civil din secolul anterior, sudul american va fi nevoit să-și redimensioneze structura și mentalitățile; își va păstra totuși o configurație specifică. Pornind de la aceasta, autoarea încearcă în cele 11 romane ale ciclului *Vechiul Dominion*, (1900—1933), între care *Pămînt sterp* (*Barren Ground*) și *Filonul de fier* (*Vein of Iron*) se inscriu în rîndurile capodoperelor, o adevărată revanșă literară relevînd personalitatea unei „zone” geografic-literare spre care o îndreptau conștiința și nostalgia apartenenței directe prin strămoșii ei pe linie paternă.

Pentru autoare cît și pentru cititori *Pămînt sterp* este romanul impresionant al încleștării dintre om și destin, o încleștare în care înfrîngerea devine, la capătul unor îndelungi și chinuitoare eforturi, izbîndă — o victorie umbrîită însă de cenușa anilor trecuți și regretul postum al dispariției unor clipe iremediabil pierdute. Înșelată în marea și unica ei dragoste eroina se repliază în ea însăși, hotărîta să se sustrage capriciilor hazardului.

Energică, deținînd disponibilități uimitoare — dacă le raportăm la vîrsta și ținuta ei intelectuală — Dorinda Oakley își convertește sentimentele refulate, așteptările dezamăgite într-o luptă cu nedreptățile proprii soarte și cu acelea care coplesiseră pe membrii familiei sale de coloniști „săraci cu pămînt”. Destinul devine în acest caz pămîntul, întinsele ogoare pline de mărăcini pe care eforturile repetate ale generațiilor anterioare nu reușiseră să le destăle-nească. Este o adevărată epopee al cărei lait-motiv este rogozul, omniprezent și fatal. El nu este doar o „sălbaticie” ci „chiar un fel de soartă a noastră” — exclamă un raisonneur al romanului. Înfrîngîndu-l, Dorinda distruge astfel o inerție specifică ținutului, încetățenită de-a lungul citevra generații. Eșalonîndu-i experiențele pe parcursul a treizeci de ani asistăm, prin intermediul unor autentice posibilități narrative, la evoluția unui personaj asupra căruia se îndreaptă cu o admirabilă finețe investigațiile psihologice ale autoarei, o întreagă galerie de personaje raportate într-un fel sau altul la eroina centrală a romanului — Dorinda.

Un delicat și profund sentiment al naturii surprinde vigurosul flux vital, interferînd osmotic oamenii și faptele înconjurătoare ale unui ținut — permanent izvor de inspirație pentru Ellen Glasgow. Talentata și întinsa explorare literară a acestuia i-au conferit de altfel o configurație aparte nu numai în cadrul „literaturii sudului” ci și în acela al întregului ansamblu al prozei americane contemporane.

Manuela MACARIE